EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 24.3.2021.
COM(2021) 137 final

2021/0070 (NLE)

Priekšlikums

PADOMES IETEIKUMS,

ar ko izveido Eiropas Garantiju bērniem

{SWD(2021) 62 final}

PASKAIDROJUMA RAKSTS

1. PRIEKŠLIKUMA KONTEKSTS

• Priekšlikuma pamatojums un mērķi

Komisijas priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena ir paziņojusi par Eiropas Garantijas bērniem izveidi ar mērķi nodrošināt, ka "ikvienam bērnam Eiropā, kam draud nabadzība vai sociālā atstumtība, ir piekļuve tādām pamattiesībām kā veselības aprūpe un izglītība"[1]. Lai veidotu ilgtspējīgu, vienlīdzīgu, iekļaujošu un konkurētspējīgu zināšanu ekonomiku un taisnīgu sabiedrību, ir ārkārtīgi svarīgi sniegt bērniem atbalstu no agrīna vecuma un visu bērnību.

Saskaņā ar mērķi novērst un apkarot sociālo atstumtību šajā priekšlikumā ir atbalstīti dalībvalstu centieni garantēt bērniem, kuriem vajadzīga palīdzība, piekļuvi kvalitatīviem pamatpakalpojumiem, proti, agrīnai pirmsskolas izglītībai un aprūpei, izglītībai (tostarp skolas nodarbībām), veselības aprūpei, uzturam un mājokļiem. Lai gan lielākajai daļai bērnu ES jau ir piekļuve šiem pakalpojumiem, iekļaujoša un patiesi visaptveroša piekļuvei ir ļoti svarīga, lai nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas visiem bērniem, un jo īpaši bērniem, kuri nabadzības vai citu nelabvēlīgu apstākļu dēļ ir sociāli atstumti.

Sociālā atstumtība ir sarežģīta un daudzšķautnaina parādība. Tās galvenie cēloņi ir līdzekļu nepietiekamība un nabadzība, kā arī nevienlīdzīga piekļuve precēm un pakalpojumiem, kura izriet no dažādiem nelabvēlīgiem apstākļiem un liedz iespēju pilnvērtīgi iesaistīties sabiedrības dzīvē[2]. **Priekšlikums ir vērsts uz bērniem, kuriem vajadzīga palīdzība**, proti, bērniem, kuri ir pakļauti nabadzības vai sociālās atstumtības riskam. Ņemot vērā daudzšķautņainās problēmas, ar kurām saskaras cilvēki ar zemiem ienākumiem, kam ir grūtības piekļūt precēm un pakalpojumiem vai darba tirgum, ES līmenī ir panākta vienošanās par saliktu rādītāju "**pakļautība nabadzības vai sociālās atstumtības riskam**". Ar šo rādītāju nosaka: i) to cilvēku skaitu, kuru ekvivalentais rīcībā esošais ienākums (pēc sociālajiem pārvedumiem) ir zemāks par nabadzības riska slieksni[3]; ii) smagu materiālu nenodrošinātību, kas ietver tādu pirmās nepieciešamības preču trūkumu, kuras ir vajadzīgas atbilstoša dzīves līmeņa garantēšanai konkrētajā sabiedrībā[4]; un iii) ļoti zemu darba intensitāti[5]. Bērni, kuri dzīvo šādās mājsaimniecībās, ir jo īpaši pakļauti sociālajai atstumtībai, un viņi veido grupu, uz kuru ir vērsts šis ieteikums.

Lielākajā daļā ES 27 dalībvalstu nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto cilvēku rādītājs attiecībā uz bērniem ir lielāks nekā attiecībā uz iedzīvotāju kopskaitu. 2019. gadā 22,2 % (gandrīz 18 miljoni) bērnu dzīvoja nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļautās mājsaimniecībās, turpretī attiecībā uz iedzīvotāju kopskaitu šis rādītājs bija 20,9 % (aptuveni 91 miljons). Aizvadītajā desmitgadē nabadzības vai sociālās atstumtības risks attiecībā uz bērniem ir samazinājies lēnāk nekā attiecībā uz iedzīvotāju kopskaitu.

---

1 Politikas pamatnostādnes Eiropas Komisijai (2019–2024).

2 Sk., piemēram, Komisijas paziņojumu *Towards a Europe of Solidarity: Intensifying the Fight Against Social exclusion, Fostering Integration*, COM(92) 542, Padomes un par sociālajām lietām atbildīgo ministru 1989. gada 29. septembra Rezolūciju par sociālās atstumtības apkarošanu (OV C 277, 31.10.1989., 1.-1. lpp.), ziņojumu *The multi-dimensional analysis of social exclusion, Levitas et al* (2007), kā arī ziņojumu *Leaving no one behind: the imperative of inclusive development, Report on the World social situation 2016*, ANO (2016).

3 Šis slieksnis ir noteikts kā 60 % no valsts mediānā ekvivalentā rīcībā esošā ienākuma pēc sociālajiem pārvedumiem.

4 Smaga materiāla nenodrošinātība ir piespiedu nespēja samaksāt vismaz par četriem no šādiem deviņiem elementiem: 1) īre, mājokļa kredīts vai komunālie pakalpojumi; 2) mājokļa apkure; 3) neparedzēti izdevumi; 4) regulāra gaļas vai citu olbaltumvielu lietošana uzturā; 5) došanās atvaļinājumā; 6) televizors; 7) veļas mašīna; 8) automašīna; 9) tālrunis.

5 Šis rādītājs atspoguļo to iedzīvotāju daļu, kas ir jaunāki par 60 gadiem un dzīvo mājsaimniecībās, kurās darbspējīga vecuma cilvēki iepriekšējā gadā ir strādājuši mazāk nekā 20 % no sava kopējā darba laika potenciāla.

Turklāt nabadzības plaisa[6] ES 27 attiecībā uz bērniem (25,4 % 2019. gadā) ir lielāka nekā attiecībā uz pārējiem iedzīvotājiem (24,3 %), un šāda situācija ir vērojama arī attiecībā uz nabadzības noturīgumu[7] (14,1 % attiecībā uz bērniem 2018. gadā salīdzinājumā ar 10,8 % attiecībā uz pārējiem iedzīvotājiem).

Pastāv cieša saistība starp bērnu sociālo atstumtību un nespēju piekļūt pamatpakalpojumiem. Ir lielāka iespēja, ka nabadzībā dzīvojoši bērni vai bērni, kuri ir pakļauti īpaši nelabvēlīgiem apstākļiem, saskarsies ar šķēršļiem piekļuvē pakalpojumiem, kuri ir būtiski viņu labklājības nodrošināšanai un viņu sociālo, kognitīvo un emocionālo prasmju attīstībai. Lai gan visās dalībvalstīs šādi pakalpojumi kopumā ir pieejami, pierādījumi liecina, ka piekļuve tiem ir nevienmērīga. Aptuveni trešdaļā dalībvalstu vecāki, kuru ienākumi ir nelieli, uzskata, ka agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes izmaksas ir ļoti augstas. Mācību grāmatas, transports uz skolu un atpakaļ, maltītes un papildu skolas nodarbības 15 dalībvalstīs rada būtisku slogu ģimeņu budžetiem. Vairākās dalībvalstīs tikai atsevišķi ar bērnu veselības aprūpi saistīti pakalpojumi ir pieejami pilnīgi bez maksas. Sešās dalībvalstīs vairāk nekā 10 % bērnu dzīvo ļoti sliktos sadzīves apstākļos. Gandrīz visās dalībvalstīs ir palielinājusies bezpajumtniecības izplatība, ietekmējot arī bērnus. Cēloņi, no kuriem izriet nevienlīdzīga piekļuve pakalpojumiem, var būt dažādi un ietvert finanšu resursu trūkumu, kā dēļ vecāki vai aizbildņi nevar segt pakalpojumu izmaksas, ierobežotu pieejamību, jo īpaši lauku apvidos[8], attālās vai mazāk labvēlīgās teritorijās, pakalpojumu vai personāla prasmju nepietiekamu pielāgotību bērniem ar īpašām vajadzībām, informācijas trūkumu par pieejamajiem pakalpojumiem vai administratīvos šķēršļus.

Iekļaušanu un līdzdalību sabiedrības dzīvē kavē ne tikai nabadzība, bet arī citi nelabvēlīgi apstākļi. Priekšlikumā arī norādīts, ka, izstrādājot valsts integrētos pasākumus nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto bērnu atbalstam, dalībvalstīm attiecīgos gadījumos ieteicams ņemt vērā to bērnu īpašās vajadzības, kuri ir bezpajumtnieki vai dzīvo ļoti sliktos sadzīves apstākļos, kuriem ir invaliditāte, kuri ir no migrantu ģimenēm, kuri pieder pie rasu vai etniskās minoritātes (jo īpaši romi), kuri atrodas alternatīvā (jo īpaši institucionālā) aprūpē, kā arī to bērnu vajadzības, kuri dzīvo nestabilos ģimenes apstākļos.

Bērnus no nelabvēlīgas vides nesamērīgi ietekmē sociālā atstumtība, kas bieži izriet no nabadzības vai trūkuma. Atkarībā no dalībvalsts nabadzības risks, kam ir pakļauti bērni, kurus audzina vientuļais vecāks, kuri aug ģimenēs, kur ir trīs vai vairāk bērnu, vai kuri ir no migrantu vai romu ģimenēm, ir līdz pat trīs reizēm lielāks nekā pārējo bērnu gadījumā[9]. Bērni no nelabvēlīgas vides arī ievērojami mazāk apmeklē agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes iestādes. Pastāv iespēja, ka aprūpes iestādēs ievietotie bērni nespēs pilnībā gūt labumu no vispārējas un iekļaujošas izglītības. Turklāt pastāv arī iespēja, ka bērni ar invaliditāti, bērni no migrantu ģimenēm un bērni, kuri dzīvo lauku apvidos vai attālās teritorijās, nevarēs piedalīties daudzos skolas organizētos pasākumos. Šķēršļus var radīt pārāk lielas izmaksas, atbilstošas infrastruktūras neesība, slikta pieejamība vai valodas problēmas. Ir traucēta arī šo bērnu līdzdalība profilaktiskās veselības programmās. No zemiem ienākumiem vai nestabiliem ģimenes apstākļiem nereti izriet neregulāras ēdienreizes vai neveselīgs uzturs. Visbeidzot, nespēja piekļūt cenas ziņā pieejamiem un atbilstošiem mājokļiem, arī drošam

6 Relatīvā mediānas nabadzības riska plaisa, kas palīdz skaitliskā izteiksmē noteikt, cik dziļš ir nabadzīgo iedzīvotāju trūkums. To aprēķina kā atšķirību starp personu, kuras atrodas zem nabadzības riska sliekšņa, mediāno ekvivalento rīcībā esošo ienākumu un nabadzības riska slieksni, kas izteikta procentos no nabadzības riska sliekšņa.

7 Pastāvīgas nabadzības rādītājs atspoguļo to personu daļu, kuras dzīvo mājsaimniecībā ar ekvivalento rīcībā esošo ienākumu, kas attiecīgajā gadā ir un vismaz divos no iepriekšējiem trim gadiem ir bijis zemāks par nabadzības slieksni.

8 Komisija 2021. gada jūnijā pieņems paziņojumu "Ilgtermiņa redzējums lauku apvidiem", kurā cita starpā tiks risināts jautājums par bērnu ierobežotu piekļuvi pakalpojumiem vai infrastruktūrai lauku, attālos vai mazāk labvēlīgās teritorijās.

9 2021. gada vienotais nodarbinātības ziņojums, ko Padome pieņēma 2021. gada 15. martā.

dzeramajam ūdenim, palielina ļoti sliktu sadzīves apstākļu risku un ietekmē bērnu vispārējo labklājību. Visi šie piekļuves šķēršļi turpina izraisīt sociālo atstumtību no paaudzes paaudzē, radot dziļas ilgtermiņa sekas bērnu dzīvē.

Lai panāktu sociālo progresu un ilgtspējīgu attīstību, ir būtiski novērst un apkarot bērnu sociālo atstumtību. Sociālā atstumtība nelabvēlīgi ietekmē bērnu iespējas tagadnē un nākotnē, kā arī viņu spēju sniegt ieguldījumu mūsdienu un nākotnes sabiedrībā. Sociāli atstumtiem bērniem salīdzinājumā ar labākā situācijā esošiem vienaudžiem ir mazākas iespējas būt sekmīgiem skolā un sliktākas izredzes uz labu veselību. Viņi ir pakļauti lielākam skolas priekšlaicīgas pamešanas riskam, un ir lielāka iespēja, ka ierobežotu darba iespēju un mazākas peļņas dēļ pieaugušā vecumā viņi būs (ilgtermiņa) bezdarbnieki un dzīvos nabadzībā. Zems izglītības līmenis un slikts veselības stāvoklis arī būtiski ietekmē ekonomiku un darba tirgu, jo šie apstākļi kavē nodarbinātības pieaugumu un pazemina darbaspēka kvalitāti un ražīgumu.

Covid-19 krīze ir padziļinājusi jau pastāvējušo nevienlīdzību un ietver būtisku nabadzības vai sociālās atstumtības pieauguma risku. Tā ir radījusi sociāli ekonomiskus riskus sievietēm un tādām neaizsargātām grupām kā vientuļie vecāki, bērni un vecāka gadagājuma cilvēki, personas ar invaliditāti, migranti, minoritātes, gados jaunāki strādājošie un nestabilā darbā nodarbinātas personas, kā arī cilvēki, kuri dzīvo apvidos un mājsaimniecībās ar ierobežotu digitālo savienojamību vai vispār bez tās. Iedzīvotāju grupām ar zemiem vai vidējiem ienākumiem ir lielāka iespēja zaudēt ienākumus bezdarba palielināšanās un tāldarba iespēju samazināšanās dēļ. Sagaidāms, ka ietekme uz mājsaimniecību rīcībā esošo ienākumu palielinās nevienlīdzību un varētu radīt jaunas mājsaimniecību kategorijas, kuras apdraud nabadzība vai sociālā atstumtība. Skolu slēgšana nozīmē, ka bērniem vairs nav pieejams uzticams uztura avots, jo daudziem no viņiem vairs nav pieejamas skolā nodrošinātās maltītes. Plašā digitalizācija zināmā mērā mazināja skolu slēgšanas izraisītos zaudējumus izglītības jomā, tomēr daudziem bērniem mājās nav piemērotas mācību vides, jo viņiem, piemēram, nav pieejams vajadzīgais aprīkojums, ir slikts interneta pieslēgums vai viņi nesaņem atbalstu mācībās. Covid-19 un sociālās distancēšanās pasākumi ir ietekmējuši arī oficiālo aprūpes kārtību, izglītību un atpūtas pasākumus.

ES pastāv vienprātība par to, cik svarīgi nodrošināt bērniem, kuri saskaras ar dažādiem nelabvēlīgiem apstākļiem, efektīvu un nediskriminējošu piekļuvi kvalitatīviem pamatpakalpojumiem. Eiropas Parlaments 2015. gada 24. novembra rezolūcijā[10] aicināja izveidot Eiropas Garantiju bērniem, īpaši pievēršoties nabadzībā esošiem bērniem un konkrētiem pamatpakalpojumiem, un šo aicinājumu tas apstiprināja arī 2019. gada 4. aprīļa rezolūcijā par Eiropas Sociālo fondu Plus[11]. Parlaments arī prasīja Komisijai izpētīt šādas Eiropas Garantijas bērniem īstenojamību, izmantojot daudzgadu sagatavošanās darbību. Arī Padome savos 2020. gada 8. jūnija secinājumos aicināja Komisiju iesniegt priekšlikumu par Eiropas Garantiju bērniem. Eiropas Revīzijas palāta 2020. gada 29. septembra Īpašajā ziņojumā 20/2020 par bērnu nabadzību[12] uzsvēra, ka, lai apkarotu bērnu nabadzību, mērķtiecīgāk jānovirza Komisijas atbalsts dalībvalstu darbībām. Reaģējot uz šo ziņojumu, Padome aicināja Komisiju tās turpmākajās iniciatīvās, tostarp Eiropas pusgada ekonomiskās koordinācijas procesa ietvaros, iekļaut darbības un mērķus bērnu nabadzības novēršanai.

10 Eiropas Parlamenta 2015. gada 24. novembra rezolūcija par nevienlīdzības samazināšanu, īpašu uzmanību pievēršot bērnu nabadzības problēmai (2014/2237(INI)).

11 Eiropas Parlamenta 2019. gada 4. aprīļa normatīvā rezolūcija par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Sociālo fondu Plus (ESF+) (COM(2018)0382 – C8-0232/2018 – 2018/0206(COD)).

12 Īpašais ziņojums 20/2020 "Bērnu nabadzības apkarošana — Komisijas atbalsts jānovirza mērķtiecīgāk", Eiropas Revīzijas palāta, 2020. gads.

Eiropas Parlaments 2021. gada 11. martā pieņēma rezolūciju par bērna tiesībām ES Bērna tiesību stratēģijas kontekstā[13], kurā tas aicina Komisiju iesniegt priekšlikumu par Eiropas Garantijas bērniem izveidi 2021. gada pirmajā ceturksnī un aicina dalībvalstis paātrināt tās īstenošanu un ieguldīt visus iespējamos resursus, tostarp ES līdzekļus. Eiropas Parlaments arī uzsvēra, ka dalībvalstīm būtu jāizstrādā valsts daudzgadu stratēģijas cīņai pret bērnu nabadzību un sociālo atstumtību un Eiropas Garantijas bērniem valsts rīcības plāni.

Nevienu bērnu nedrīkst atstāt novārtā. Eiropas Komisijas 2020. gada 17. jūnija ziņojumā par demogrāfisko pārmaiņu ietekmi[14] izceltās demogrāfiskās tendences un prasmju trūkums nozīmē, ka ir jāatbalsta jauno paaudžu potenciāls neatkarīgi no to sociāli ekonomiskās vides. Lai gan ES ir viens no augstākajiem sociālās iekļaušanas un kohēzijas līmeņiem pasaulē[15], ir nepieciešama izlēmīga politiskā rīcība ar mērķi atbalstīt grūtākos apstākļos augošus bērnus, kuri dažādu nelabvēlīgu apstākļu dēļ var saskarties ar šķēršļiem. Tāpēc Eiropas Garantijā bērniem ir uzsvērta atbalsta sniegšana bērniem, kuriem ir vajadzīga palīdzība.

Eiropas sociālo tiesību pīlārs paredz satvaru ES un dalībvalstu rīcībai taisnīgu un labi funkcionējošu darba tirgu, sociālās aizsardzības un iekļaušanas nodrošināšanai[16]. Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāna[17] mērķis ir vēl vairāk uzlabot dzīves līmeni, darba apstākļus un visiem vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanu, tādējādi panākot taisnīgumu, noturību un augšupēju sociālo konverģenci. Rīcības plāns sniedz jaunu stimulu nabadzības un sociālās atstumtības novēršanai ES. **Tajā noteikts uzdevums samazināt nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto personu skaitu vismaz par 15 miljoniem, un no tiem vismaz 5 miljoniem vajadzētu būt bērniem.** Pārskatītais sociālo rezultātu pārskats atspoguļos dalībvalstu darbības rezultātus un tendences, ļaujot Komisijai veikt Eiropas sociālo tiesību pīlāra principu īstenošanas progresa uzraudzību kā daļu no labi iedibinātā politikas koordinācijas satvara Eiropas pusgada kontekstā.

Eiropas Garantijas bērniem mērķis ir novērst un apkarot sociālo atstumtību, garantējot piekļuvi pamatpakalpojumu kopumam bērniem, kuriem vajadzīga palīdzība. Tādējādi iniciatīva sekmēs vienlīdzīgas iespējas bērniem, kuriem vajadzīga palīdzība, un bērnu nabadzības apkarošanu.

Lai sasniegtu šo mērķi un pamatojoties uz plašu apspriešanās procesu, priekšlikumā:

– dalībvalstīm ir ieteikts vērst atbalsta pasākumus uz bērniem, kuriem vajadzīga palīdzība (personām, kas ir jaunākas par 18 gadiem un ir pakļautas nabadzības vai sociālās atstumtības riskam),

– dalībvalstīm ir ieteikts, nosakot bērnus, kuriem vajadzīga palīdzība un kuri ietilpst šajā grupā, attiecīgos gadījumos ņemt vērā konkrētus nelabvēlīgus apstākļus, piemēram, tādu bērnu vajadzības, kuri ir: i) bērni bezpajumtnieki vai bērni, kuriem ir ļoti slikti sadzīves apstākļi; ii) bērni ar invaliditāti; iii) migrantu izcelsmes bērni; iv) bērni ar rasu vai etnisko piederību minoritātei (jo īpaši romi); v) bērni, kuri ir

13 Eiropas Parlamenta 2021. gada 11. marta rezolūcija par bērna tiesībām ES Bērnu tiesību stratēģijas kontekstā (2021/2523(RSP)).

14 Ziņojums par demogrāfisko pārmaiņu ietekmi, Eiropas Komisija, 2020. gads.

15 Piemēram, pamatojoties uz S80/S20 rādītāju, ienākumu nevienlīdzība kopumā 2018. gadā ASV bija 8,4, bet ES 27 tikai 5,05; par citām ekonomiski spēcīgākajām valstīm nav pieejami neseni un uzticami dati (2011. gada aplēse par Ķīnu bija 28,3), vai arī to rādītājs ir augstāks nekā ES (Apvienotās Karalistes rādītājs — 5,6, Japānas rādītājs — 6,2). Neraugoties uz nedaudz zemāku vispārējo tautas attīstības indeksu (2019. gadā ASV rādītājs bija 0,920, bet ES 27 — 0,894), vidusmēra Eiropas iedzīvotājs dzīvo 2,4 gadus ilgāk nekā vidusmēra ASV iedzīvotājs (paredzamais mūža ilgums 2018. gadā bija attiecīgi 80,9 un 78,5 gadi).

16 Jo īpaši 1. principu "Vispārīgā un profesionālā izglītība un mūžizglītība", 3. principu "Vienādas iespējas", 11. principu "Bērnu aprūpe un atbalsts bērniem", 14. principu "Minimālie ienākumi", 16. principu "Veselības aprūpe", 17. principu "Invalīdu iekļaušana", 19. principu "Mājokļi un palīdzība bezpajumtniekiem" un 20. principu "Piekļuve pamatpakalpojumiem".

17 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāns" (COM(2021)102 final).

alternatīvā (jo īpaši institucionālā) aprūpē; un vi) bērni, kas dzīvo nestabilos ģimenes apstākļos.

– dalībvalstis ir aicinātas garantēt bērniem, kuriem ir vajadzīga palīdzība, efektīvu bezmaksas piekļuvi agrīnai pirmsskolas izglītībai un aprūpei, izglītībai (tostarp skolas nodarbībām), veselīgai maltītei katru skolas dienu un veselības aprūpei; viens no veidiem, kā uzlabot piekļuves efektivitāti, ir nodrošināt noteiktus pakalpojumus bez maksas,

– dalībvalstis ir aicinātas garantēt bērniem, kuriem ir vajadzīga palīdzība, efektīvu piekļuvi veselīgam uzturam un pienācīgiem mājokļiem,

– dalībvalstīm ir sniegti norādījumi par to, kā tās varētu palīdzēt garantēt piekļuvi šiem pakalpojumiem, īstenojot atbilstīgus pasākumus,

– ir noteikti pārvaldības un ziņošanas mehānismi,

– ir paredzēta īstenošanas, pārraudzības un izvērtēšanas kārtība.

Priekšlikumā ir atzīts, ka bērnu sociālās atstumtības cēloņu novēršana ir daudzpusējs uzdevums. Eiropas Garantija bērniem būs efektīva tikai tad, ja tā veidos daļu no plašāka integrētu pasākumu kopuma, kā izklāstīts **Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānā**, un daļu no plašāka politikas satvara **ES Bērna tiesību stratēģijas** kontekstā, kuras īstenošanu arī sekmē šis priekšlikums. Šajā nolūkā priekšlikumā dalībvalstīm ir ieteikts veidot atbalstošu un veicinošu politikas satvaru: i) nodrošinot, ka attiecīgās politikas programmas ir savstarpēji saskaņotas, un uzlabojot to atbilstību bērnu atbalstīšanas mērķim; ii) veicot ieguldījumus atbilstošās izglītības, veselības aprūpes un sociālās aizsardzības sistēmās; iii) paredzot pasākumus vecāku vai aizbildņu integrācijai darba tirgū un nodrošinot ienākumu atbalstu ģimenēm un bērniem; iv) pievēršoties sociālās atstumtības teritoriālajam aspektam, tostarp noteiktās pilsētu teritorijās, lauku apvidos un attālās teritorijās; v) stiprinot dažādu ieinteresēto personu sadarbību un līdzdalību; vi) novēršot bērnu, kuriem vajadzīga palīdzība, diskrimināciju un stigmatizēšanu; vii) veicinot stratēģiskus ar bērniem un pakalpojumiem saistītus ieguldījumus, arī piemērotā infrastruktūrā un kvalificētā darbaspēkā; viii) piešķirot atbilstošus resursus un optimāli izmantojot ES finansējumu.

Lai atbalstītu pasākumus bērnu nabadzības un sociālās atstumtības novēršanai un Eiropas Garantijas bērniem īstenošanu, ir pieejami Savienības līdzekļi. Dalībvalstīm, kuru nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto bērnu rādītājs pārsniedz ES vidējo rādītāju (2017.–2019. gadā), finansēšanas periodā no 2021. līdz 2027. gadam 5 % no Eiropas Sociālā fonda Plus (ESF+) līdzekļiem būs jāatvēl bērnu nabadzības vai sociālās atstumtības apkarošanai, bet pārējām dalībvalstīm šim mērķim būs jāatvēl nepieciešamā summa. Tiks izmantoti arī Eiropas Reģionālās attīstības fonda līdzekļi, veicot nākotnes prasībām atbilstošus ieguldījumus sociālajā infrastruktūrā, aprīkojumā un piekļuvē kvalitatīviem vispārējiem pakalpojumiem, kā arī īstenojot sadarbības projektus pierobežas reģionos.

Atveseļošanas un noturības mehānisms sniegs iespēju pastiprināt izaugsmes potenciālu, darbvietu radīšanu un dalībvalstu ekonomikas, sociālo un institucionālo noturību, tostarp veicinot rīcībpolitikas attiecībā uz bērniem un jauniešiem, un mīkstināt Covid-19 krīzes ekonomisko un sociālo ietekmi, veicinot Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanu un uzlabojot ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju. Dalībvalstis, izstrādājot un īstenojot reformas, kas ir vērstas uz tādas nevienlīdzības un problēmu novēršanu izglītības, sociālajā, ekonomiskajā un tiesiskajā jomā, kas ietekmē bērnus, saņems palīdzību no tehniskā atbalsta instrumenta.

Dalībvalstis turpinās arī izmantot 2017.–2023. gada ES programmu skolu apgādei ar augļiem, dārzeņiem un pienu[18]. Komisija 2023. gadā ierosinās pārskatīt šo programmu, lai padarītu veselīgus produktus pieejamākus bērniem un uzlabotu bērnu izpratni par veselīgas un ilgtspējīgas pārtikas sniegtajiem ieguvumiem.

- **Saskanība ar spēkā esošajiem noteikumiem konkrētajā politikas jomā**

Komisijas 2013. gada ieteikumā "Ieguldījums bērnos: nabadzības apburtā loka pārraušana"[19] tika izklāstīta integrēta pieeja bērnu nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai un bērnu labklājības uzlabošanai. Ieteikums bija vērsts uz trim darbības jomām, proti: i) atbilstīgu resursu pieejamību, ii) piekļuves nodrošināšanu cenas ziņā pieejamiem kvalitatīviem pakalpojumiem un iii) bērnu tiesību piedalīties rotaļās, atpūtas, sporta un kultūras pasākumos aizsardzība, kā arī bērnu tiesību piedalīties tādu lēmumu pieņemšanā, kas ietekmē viņu dzīvi, aizsardzība. Šis priekšlikums papildina spēkā esošās politikas programmas bērnu sociālās atstumtības apkarošanas jomā, un tā pamatā ir pieredze un secinājumi, kas gūti, īstenojot Ieteikumu par ieguldījumu bērnos. Tas stiprina iepriekš minētā ieteikuma otro darbības jomu, nosakot par prioritāti bērnu, kuriem vajadzīgs atbalsts, piekļuvi pamatpakalpojumiem.

Eiropas pusgada ekonomikas un nodarbinātības koordinēšanas process, ko papildina sociālo rezultātu pārskats[20], ir izgaismojis bērnu nabadzības vai sociālās atstumtības problēmu, un vairākas dalībvalstis ir saņēmušas ar to saistītus konkrētai valstij adresētus ieteikumus[21]. Nodarbinātības pamatnostādnēs[22] ir uzsvērts, cik svarīgi visiem iedzīvotājiem, tostarp bērniem, nodrošināt piekļuvi noteiktiem pakalpojumiem, piemēram, agrīnai pirmsskolas izglītībai un aprūpei, izglītībai un veselības aprūpei, jo šāda piekļuve ir priekšnosacījums vienlīdzīgu iespēju garantēšanai.

Finansēšanas periodā no 2014. līdz 2020. gadam no Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem (jo īpaši Eiropas Sociālā fonda, Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Eiropas atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām) tika piešķirts atbalsts vairākām ar bērniem saistītām politikas jomām, tostarp bērnu nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanai, kvalitatīviem vispārējās izglītības un aprūpes pakalpojumiem, kā arī veselīgai un uzturvielām bagātai pārtikai un materiālajam atbalstam trūkumā esošiem bērniem.

Strukturālo reformu atbalsta programmas ietvaros 2017.–2020. gadā dalībvalstīm tika sniegts tehniskais atbalsts tādu reformu īstenošanai, kuras bija vērstas uz: i) agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes kvalitātes uzlabošanu un priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas novēršanu, ii) iekļaujošāku izglītības sistēmu veidošanu, iii) atbalstu bērnu deinstitucionalizācijai, iv) bērnu ar invaliditāti piekļuves uzlabošanu pakalpojumiem, v) migrantu un mazākumtautību bērnu sociālās integrācijas veicināšanu, vi) dalībvalstu tiesu sistēmu piemērotības bērniem uzlabošanu, vii) ģimenes aizsardzības tiesību aktu pārskatīšanu nolūkā nodrošināt atbilstību visu veidu ģimeņu mainīgajām vajadzībām.

---

18 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1308/2013 (2013. gada 17. decembris), ar ko izveido lauksaimniecības produktu tirgu kopīgu organizāciju un atceļ Padomes Regulas (EEK) Nr. 922/72, (EEK) Nr. 234/79, (EK) Nr. 1037/2001 un (EK) Nr. 1234/2007 (OV L 347, 20.12.2013., 671.–854. lpp.).

19 Komisijas Ieteikums 2013/112/ES (2013. gada 20. februāris) "Ieguldījums bērnos: nabadzības apburtā loka pārraušana" (OV L 59, 2.3.2013., 5. lpp.).

20 https://ec.europa.eu/eurostat/web/european-pillar-of-social-rights/indicators/social-scoreboard-indicators.

21 Konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos ir aplūkots daudz dažādu jautājumu, kas ir saistīti ar bērnu nabadzību, piemēram, ienākumu atbalsts, iekļaujoša izglītība, piekļuve agrīnajai pirmsskolas izglītībai un aprūpei, piekļuve veselības aprūpei un bezpajumtniecība.

22 Padomes Lēmums (ES) 2020/1512 (2020. gada 13. oktobris) par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnēm (OV L 344, 19.10.2020., 22.–28. lpp.).

- **Atbilstība pārējiem Savienības politikas virzieniem**

Priekšlikums papildina vairākas citas ES iniciatīvas un ir ar tām saskanīgs. Tas atspoguļo konkrētu **Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānā** noteiktu sasniedzamu rezultātu, un tas palīdzēs īstenot šā plāna pamatmērķi samazināt nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļauto personu skaitu. Arī nepietiekami pārstāvētu grupu, tostarp sieviešu, dalības palielināšana darba tirgū sekmēs nabadzības apkarošanu; Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānā noteikts pamatmērķis paredz līdz 2030. gadam sasniegt nodarbinātības līmeni 78 % apmērā, un tajā ir ierosināts papildu mērķis, proti, vismaz par pusi samazināt dzimumu nodarbinātības atšķirību.

Priekšlikums papildina tajā pašā laikā pieņemto **ES Bērna tiesību stratēģiju**, kurā vienā saskaņotā politikas satvarā apvienotas visas esošās un turpmākās iniciatīvas bērnu tiesību jomā un sniegti konkrēti ieteikumi attiecībā uz ES iekšējo un ārējo darbību. Tajā aprakstīts Komisijas darbs šādās jomās: i) bērnu līdzdalība ES politiskajā un demokrātiskajā dzīvē, ii) sociāli ekonomiskā iekļautība, izglītība un veselība, iii) visu veidu vardarbības un diskriminācijas novēršana un aizsardzība pret to, iv) bērniem draudzīga tiesu sistēma, v) bērni digitālajā laikmetā un vi) bērnu tiesību globālā dimensija. Sadaļa par sociāli ekonomisko iekļautību ir saskaņota ar Eiropas Garantiju bērniem.

Padome 2019. gada 22. maijā pieņēma **Ieteikumu par kvalitatīvām agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām**[23] ar mērķi atbalstīt dalībvalstu centienus uzlabot piekļuvi agrīnai pirmsskolas izglītībai un aprūpei un tās kvalitāti. Komisija 2020. gada 30. septembrī pieņēma paziņojumu **par Eiropas Izglītības telpas izveidi līdz 2025. gadam**[24], kurā iekļaušana un dzimumu līdztiesība ir viena no sešām dimensijām, kas jānostiprina. Pamatojoties uz minēto paziņojumu, Padome 2021. gada 19. februārī pieņēma **Rezolūciju par stratēģisku satvaru Eiropas sadarbībai izglītības un mācību jomā ceļā uz Eiropas izglītības telpu un turpmāk (2021–2030)**[25] un vienojās par ES līmeņa mērķi, kas paredz, ka vismaz 96 % bērnu vecumā no trīs gadiem līdz obligātās pamatizglītības apguves sākšanas vecumam būtu jāpiedalās agrīnajā pirmsskolas izglītībā un aprūpē. Rezolūcija arī paredz, ka ir jāuzlabo kvalitāte, taisnīgums, iekļautība un panākumi izglītībā un mācībās ikvienam. Dalībvalstis vienojās, ka līdz 2030. gadam būtu jāpanāk, ka to personu īpatsvars, kas priekšlaicīgi pārtrauc izglītību un mācības, ir mazāks par 9 %.

Komisija 2020. gada 30. septembrī pieņēma paziņojumu "**Digitālās izglītības rīcības plāns 2021.–2027. gadam. Izglītības un apmācības pārveide digitālajam laikmetam**"[26], kurā izklāstīts vērienīgs redzējums par digitālo izglītību mūžizglītības perspektīvā, liekot tās centrā visu vecumu audzēkņus.

Komisija 2020. gada 5. martā pieņēma **Dzimumu līdztiesības stratēģiju 2020.–2025. gadam**[27]. Stratēģijas mērķis ir novērst dzimumu stereotipus, kas no agrīna vecuma ietekmē meiteņu un zēnu labklājību un iespējas visā to daudzveidībā. Tajā arī paziņots, ka 2022. gadā Komisija pārskatīs Barselonas mērķus[28] attiecībā uz dalību agrīnajā pirmsskolas izglītībā un

23 Padomes 2019. gada 22. maija Ieteikums par kvalitatīvām agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām (OV C 189, 5.6.2019., 4.–14. lpp.).

24 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Eiropas Izglītības telpas izveidi līdz 2025. gadam (COM(2020)625 final).

25 Padomes Rezolūcija par stratēģisku satvaru Eiropas sadarbībai izglītības un mācību jomā ceļā uz Eiropas izglītības telpu un turpmāk (2021–2030) (OV C 66, 26.2.2021., 1.–21. lpp.).

26 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Digitālās izglītības rīcības plāns 2021.-2027. gadam. Izglītības un apmācības pārveide digitālajam laikmetam" (COM(2020) 624 final).

27 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Savienība, kurā valda līdztiesība: dzimumu līdztiesības stratēģija 2020.–2025. gadam" (COM(2020) 152 final).

28 Barselonas mērķus 2002. gadā apstiprināja Barselonas Eiropadome. Tie paredz, ka 33 % bērnu, kas ir jaunāki par trim gadiem, un 90 % bērnu vecumā no trim gadiem līdz obligātajam izglītības vecumam būtu jāapmeklē bērnu aprūpes iestāde.

aprūpē, kā tas ir apstiprināts Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānā. Stratēģija arī atbalsta pilnvērtīgu ekonomisko iespēju nodrošināšanu sievietēm un neapmaksāta aprūpes darba, tostarp bērnu aprūpes, līdzvērtīgu dalīšanu starp sievietēm un vīriešiem. Kamēr sievietes turpinās sniegt nesamērīgu ieguldījumu bērnu audzināšanā, dzimumu līdztiesības un bērnu sociālās iekļaušanas mērķi būs cieši saistīti.

Komisija 2020. gada 19. septembrī pieņēma **ES rasisma apkarošanas rīcības plānu 2020.–2025. gadam**[29]. Rīcības plānā ir paredzēts apkarot rasismu, izmantojot politikas un finansēšanas programmas, kas attiecas uz nodarbinātību, mājokļiem un piekļuvi veselības aprūpei un izglītībai. Tas atbalsta darbības, kuru mērķis ir nodrošināt, lai bērniem, kas pieder pie rasu vai etniskās minoritātes, būtu vienlīdzīga piekļuve izglītībai un lai skolotāji būtu apmācīti darbam ar visiem bērniem un spētu reaģēt uz skolēnu vajadzībām neatkarīgi no vides, no kuras tie nākuši. Priekšlikumā arī paredzēta Komisijas ziņojuma izstrāde par to, kā ES Rasu vienlīdzības direktīva, kas aizliedz diskrimināciju rases vai etniskās izcelsmes dēļ, tostarp romu bērnu diskrimināciju, tiek piemērota dažādās jomās, piemēram, izglītības un sociālās aizsardzības jomā.

Komisija 2020. gada 7. oktobrī pieņēma **ES stratēģisko satvaru romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības jomā**[30]. To veido paziņojums un priekšlikums **Padomes Ieteikumam par romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību**, ko Padome pieņēma 2021. gada 12. martā[31]. Ieteikumā dalībvalstis ir aicinātas apkarot romu, jo īpaši romu bērnu, multiplo un strukturālo diskrimināciju un veikt stingrākus pasākumus, ar kuriem atbalsta romu bērnus un viņu ģimenes savstarpēji saistītajās nodarbinātības, sociālo pakalpojumu, kvalitatīvas un iekļaujošas vispārējās izglītības, agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes, veselības aprūpes, mājokļu un piekļuves pamatpakalpojumiem, uztura un piekļuves atpūtas pasākumiem jomās.

Komisija 2020. gada 14. oktobrī pieņēma paziņojumu **"Eiropas Renovācijas vilnis — par zaļākām ēkām, jaunām darbvietām un labāku dzīvi"**[32]. Iniciatīvas pamatā ir princips, kas paredz renovēto mājokļu pieejamību cenas ziņā un to piekļūstamību, tādējādi tā palīdz īstenot mērķi garantēt pienācīgus mājokļus bērniem, kuriem vajadzīga palīdzība, jo īpaši īstenojot Komisijas ieteikumu par enerģētisko nabadzību[33].

Komisija 2020. gada 1. jūlijā pieņēma tiesību aktu kopumu **"Jauniešu nodarbinātības atbalsts – tilts uz darbvietām nākamajai paaudzei"**[34], lai atbalstītu jauniešus, kas ienāk darba tirgū. Viens no paketes pamatelementiem bija priekšlikums Padomes ieteikumam **"Tilts uz nodarbinātību – Garantijas jauniešiem pastiprināšana"**[35], ko Padome pieņēma 2020. gada 30. oktobrī. Ieteikuma mērķis ir nodrošināt, ka visi jaunieši, kas nav sasnieguši 30 gadu vecumu, saņem kvalitatīvu darba, tālākizglītības, mācekļa vietas vai stažēšanās piedāvājumu četru mēnešu laikā pēc kļūšanas par bezdarbniekiem vai formālās izglītības pārtraukšanas.

---

29 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Savienība, kurā valda līdztiesība: ES rasisma apkarošanas rīcības plāns 2020.–2025. gadam", COM(2020) 565 final.

30 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei "Savienība, kurā valda līdztiesība: ES romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības stratēģiskais satvars", COM(2020) 620 final.

31 Padomes Ieteikums (2021. gada 12. marts) par romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību, 2021/C 93/01.

32 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas Renovācijas vilnis – par zaļākām ēkām, jaunām darbvietām un labāku dzīvi" (COM(2020)662 final).

33 Komisijas Ieteikums (ES) 2020/1563 (2020. gada 14. oktobris) par enerģētisko nabadzību (OV L 357, 27.10.2020., 35.–41. lpp.).

34 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Jauniešu nodarbinātības atbalsts – tilts uz darbvietām nākamajai paaudzei" (COM(2020) 276 final).

35 Padomes 2020. gada 30. oktobra Ieteikums "Tilts uz nodarbinātību — Garantijas jauniešiem pastiprināšana" un ar ko aizstāj Padomes 2013. gada 22. aprīļa Ieteikumu par garantijas jauniešiem izveidi, 2020/C 372/01 (OV C 372, 4.11.2020., 1.–9. lpp.).

Komisija 2020. gada 12. novembrī pieņēma **LGBTIK līdztiesības stratēģiju 2020.–2025. gadam**[36], kurā izklāstīti pasākumi LGBTIK personu un viņu ģimeņu, tostarp bērnu, iekļaušanas veicināšanai un diskriminācijas apkarošanai.

Komisija 2020. gada 24. novembrī pieņēma **rīcības plānu par integrāciju un iekļaušanu 2021.–2027. gadam**[37], kas aptver migrantus un ES iedzīvotājus ar migrantu izcelsmi. Rīcības plānā ir pievērsta uzmanība tiem faktoriem, kas ir būtiski sekmīgas integrācijas un iekļaušanas veicināšanai, proti, izglītībai un apmācībai, nodarbinātībai un prasmēm, kā arī veselībai un mājokļiem. Tas īpaši pievēršas migrantu un migrantu izcelsmes ES pilsoņu bērniem.

Komisija 2021. gada 3. februārī pieņēma paziņojumu **"Eiropas Vēža uzveikšanas plāns"**[38], izceļot bērnu saslimstību ar vēzi. Viena no plāna pamatiniciatīvām ir sākt iniciatīvu "Palīdzība ar vēzi slimiem bērniem", kuras mērķis ir nodrošināt, lai bērniem būtu piekļuve ātrai un optimālai slimības atklāšanai, diagnosticēšanai, ārstēšanai un aprūpei.

ES stratēģijas 2021.–2030. gadam par personu ar invaliditāti tiesībām[39] mērķis ir uzlabot personu ar invaliditāti dzīvi nākamajā desmitgadē gan ES, gan ārpus tās. Stratēģijā arī izmantots intersekcionāls skatījums uz bērnu ar invaliditāti vajadzībām.

Vairākās Komisijas iniciatīvās jau ir aplūkots plašāks politiskais konteksts un galvenie bērnu sociālās atstumtības cēloņi, jo īpaši vecāku un aizbildņu dalība darba tirgū. Šīs iniciatīvas ir: Komisijas Ieteikums par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstumti no darba tirgus[40], Padomes Ieteikums par ilgstošo bezdarbnieku integrāciju darba tirgū[41], Direktīva par darba un privātās dzīves līdzsvaru vecākiem un aprūpētājiem[42], Padomes Ieteikums par piekļuvi sociālajai aizsardzībai[43], jaunā Prasmju programma[44], Eiropas pagaidu atbalsta instruments bezdarba risku mazināšanai ārkārtas situācijā (*SURE*)[45] un Komisijas priekšlikums direktīvai par adekvātu minimālo algu[46].

2. JURIDISKAIS PAMATS, SUBSIDIARITĀTE UN PROPORCIONALITĀTE

• Juridiskais pamats

Saskaņā ar LESD 151. pantu Savienības un dalībvalstu mērķi cita starpā ir veicināt labākus dzīves apstākļus, pienācīgu sociālo aizsardzību un cilvēkresursu attīstību, lai uzturētu pastāvīgi augstu nodarbinātību un cīnītos pret sociālo atstumtību. Visiem ES dzīvojošajiem bērniem pieejamo iespēju vienlīdzības uzlabošana sekmē šo mērķu sasniegšanu. Saskaņā ar

36 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Savienība, kurā valda līdztiesība: LGBTIK līdztiesības stratēģija 2020.–2025. gadam" (COM(2020) 698 final).

37 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Rīcības plāns par integrāciju un iekļaušanu 2021.–2027. gadam" (COM(2020)758 final).

38 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei "Eiropas Vēža uzveikšanas plāns" (COM(2021)44 final).

39 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Savienība, kurā valda līdztiesība: personu ar invaliditāti tiesību stratēģija 2021.–2030. gadam" (COM(2021) 101 final).

40 Komisijas 2008. gada 3. oktobra Ieteikums par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstumti no darba tirgus (OV L 307, 18.11.2008., 11.–14. lpp.).

41 Padomes 2016. gada 15. februāra Ieteikums par ilgstošo bezdarbnieku integrāciju darba tirgū (OV C 67, 20.2.2016., 1.–5. lpp.).

42 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/1158 (2019. gada 20. jūnijs) par darba un privātās dzīves līdzsvaru vecākiem un aprūpētājiem un ar ko atceļ Padomes Direktīvu 2010/18/ES (OV L 188, 12.7.2019., 79.–93. lpp.).

43 Padomes 2019. gada 8. novembra Ieteikums par darbinieku un pašnodarbināto personu piekļuvi sociālajai aizsardzībai, 2019/C 387/01 (OV C 387, 15.11.2019., 1.–8. lpp.).

44 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas Prasmju programma ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālajam taisnīgumam un noturībai" (COM(2020)274).

45 Padomes Regula (ES) 2020/672 (2020. gada 19. maijs), ar ko izveido Eiropas pagaidu atbalsta instrumentu bezdarba risku mazināšanai ārkārtas situācijā (*SURE*) pēc Covid-19 uzliesmojuma (OV L 159, 20.5.2020., 1.–7. lpp.).

46 Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par adekvātu minimālo algu Eiropas Savienībā (COM(2020) 682 final).

LESD 153. panta 1. punkta j) apakšpunktu Savienība atbalsta un papildina dalībvalstu darbības sociālās atstumtības izskaušanas jomā, lai īstenotu 151. pantā noteiktos mērķus.

Priekšlikuma pamatā ir Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 292. pants, kurā paredzēts, ka Padome pieņem ieteikumus pēc Komisijas priekšlikuma, saistībā ar LESD 153. panta 1. punkta j) apakšpunktu un 2. punktu.

Priekšlikums sekmēs Līguma par Eiropas Savienību mērķu sasniegšanu, jo īpaši sociālās atstumtības un diskriminācijas apkarošanu un bērnu tiesību aizsardzību (Līguma 3. pants).

Priekšlikums arī palīdzēs īstenot ES Pamattiesību hartu, jo īpaši tās 24. pantu, kurā atzīts, ka bērniem ir tiesības uz viņu labklājībai nepieciešamo aizsardzību un gādību, kā arī 33. pantu, kurā noteikts, ka ģimenei jātiek nodrošinātai juridiskai, ekonomiskai un sociālai aizsardzībai.

- **Subsidiaritāte (neekskluzīvas kompetences gadījumā)**

Lai gan par politikas programmām bērnu sociālās atstumtības apkarošanai atbild dalībvalstis, Savienība var atbalstīt un papildināt dalībvalstu īstenotās darbības.

Priekšlikums nodrošina rīcības pievienoto vērtību ES līmenī. Ar to tiks uzturēta politiskā apņemšanās sekmēt vienlīdzīgas iespējas visiem bērniem, jo īpaši bērniem, kuriem vajadzīga palīdzība, un tas sekmēs dalībvalstu augšupēju sociālo konverģenci.

ES līmeņa rīcības pievienotā vērtība kļūst vēl būtiskāka, ņemot vērā ar Covid-19 pandēmiju saistītās problēmas, jo domājams, ka šīs krīzes sociāli ekonomiskā ietekme nesamērīgi skars bērnus, kuriem vajadzīga palīdzība. Eiropas Garantija bērniem palīdzēs mazināt daļu no pandēmijas radītajām negatīvajām sekām, nodrošinot, ka bērniem, kuriem vajadzīga palīdzība, ir pilnvērtīga piekļuve pamatpakalpojumiem.

Ievērojot dalībvalstu kompetenci, priekšlikumā šis mērķis ir konkretizēts, jo īpaši, izmantojot pieredzi un ieguvumus, ko ir sniegusi Ieteikuma par ieguldījumu bērnos īstenošana astoņu gadu garumā. Mērķorientēta ES intervence, kuras mērķis ir mazināt atšķirību pamatpakalpojumu pieejamībā starp bērniem, kam nepieciešama palīdzība, un labākā stāvoklī esošiem viņu vienaudžiem, galu galā palīdzēs nodrošināt vienlīdzīgas iespējas bērniem ES, vienlaikus novēršot augstās ekonomiskās un sociālās izmaksas, ko rada bērnu sociālā atstumtība un nelabvēlīgu apstākļu pārmantošana no paaudzes paaudzē.

Priekšlikums arī palīdzēs dalībvalstīm pēc iespējas labāk izmantot ES un valsts finansējumu bērnu sociālās atstumtības apkarošanai. Komisija stingri iesaka dalībvalstīm risināt bērnu sociālās atstumtības problēmu kā prioritāru jautājumu.

- **Proporcionalitāte**

Priekšlikums papildina dalībvalstu centienus bērnu sociālās atstumtības apkarošanas jomā. Tajā ir ņemtas vērā dalībvalstu prakses un sistēmu daudzveidība. Priekšlikumā ir atzīts, ka no dažādām valstu, reģionālajām un vietējām situācijām var izrietēt atšķirīgas pieejas ieteikuma īstenošanai. Tāpēc dalībvalstis varēs īstenot ieteikumu atbilstīgi to konkrētajiem apstākļiem.

Proporcionalitātei bija būtiska nozīme arī juridiskā instrumenta izvēlē.

- **Juridiskā instrumenta izvēle**

Juridiskais instruments ir priekšlikums Padomes ieteikumam, kas atbilst subsidiaritātes un proporcionalitātes principam. Tā pamatā ir spēkā esošo Eiropas Savienības tiesību aktu kopums, un tas atbilst to juridisko instrumentu veidam, kas pieejami Eiropas Savienības darbību īstenošanai sociālās politikas jomā. Priekšlikums kā juridisks instruments liecina par dalībvalstu apņemšanos īstenot ieteikumā paredzētos pasākumus un nodrošina stabilu

politisko pamatojumu Eiropas līmeņa sadarbībai šajā jomā, tajā pašā laikā pilnībā ievērojot dalībvalstu kompetenci.

3. *EX POST* IZVĒRTĒJUMU, APSPRIEŠANOS AR IEINTERESĒTAJĀM PERSONĀM UN IETEKMES NOVĒRTĒJUMU REZULTĀTI

- ***Ex post* izvērtējumi / spēkā esošo tiesību aktu atbilstības pārbaudes**

Komisija 2017. gadā nāca klajā ar Eiropas sociālo tiesību pīlāru, kura izstrādes ietvaros tā bija izvērtējusi Ieteikuma par ieguldījumu bērnos[47] īstenošanu četru gadu garumā. Izvērtējumu papildināja Eiropas Sociālās politikas tīkla ekspertu pētījums "2013. gada ES ieteikuma "Ieguldījums bērnos: nabadzības apburtā loka pārraušana" īstenošanā panāktais progress Eiropā. Pētījums par valstu politiku"[48].

Komisijas izvērtējumā tika aplūkots panāktais progress gan vispārējās politikas jomā, gan attiecībā uz katru no trim darbības jomām. Tajā arī tika aplūkota ietekme uz bērnu un ģimeņu politikas veidošanu, tostarp vairākas labas prakses un praktiski veikto pasākumu piemēri.

Izvērtējumā tika secināts, ka ieteikums vēl nav pilnībā īstenots. Neraugoties uz to, ka ieteikums saņēma pārliecinošu atbalstu gan dalībvalstu, gan ES līmenī, tostarp no Eiropas Parlamenta un pilsoniskās sabiedrības, tas joprojām nebija labi zināms un netika pienācīgi izmantots dalībvalstīs vietējā līmenī, kurā ir jāizstrādā un jāīsteno konkrēti politikas mehānismi. Tomēr izvērtējumā tika izcelts, ka ieteikums ir iedvesmojis vairākus projektus, kuri ir radījuši pozitīvu ietekmi. Tas kā politikas svira dažādā apmērā tika sekmīgi izmantots Eiropas pusgadā, sniedzot ieguldījumu attiecīgos konkrētām dalībvalstīm adresētos ieteikumos par dažādiem jautājumiem, sākot no agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes pakalpojumiem un ienākumu atbalsta līdz iekļaujošai izglītībai. Ieteikums tika izmantots, arī sagatavojot un īstenojot Eiropas strukturālo un investīciju fondu programmas 2014.–2020. gadam[49].

Izvērtējumā uzsvērts, ka lielākā daļa dalībvalstu piekrīt, ka tikai visaptveroša un integrēta pieeja būtu efektīva stratēģija, kas spētu pārraut nelabvēlīgo apstākļu apburto loku. Dalībvalstis norādīja, ka šis atjaunotais uzsvars un vajadzība uzlabot visu ieinteresēto personu sadarbību vietējā līmenī ir problemātiski. Lielākā daļa dalībvalstu bija vienisprātis, ka ir sociāli taisnīgi un ekonomiski pamatoti veikt lielākus ieguldījumus bērnu pirmajos dzīves gados un ka kvalitatīvas agrīnas pirmsskolas izglītības un aprūpes nodrošināšana ir būtisks elements.

Visbeidzot, pievēršoties panākumiem, izvērtējumā tika konstatēts, ka ieteikumā noteiktajām pirmajām divām darbības jomām, kas attiecas uz ienākumu un pakalpojumu pieejamību, ir bijusi liela nozīme konkrētu politikas izmaiņu ieviešanā un projektu izstrādāšanā.

Turklāt Eiropas Sociālās politikas tīkla pētījumā tika secināts, ka dalībvalstīs panāktie uzlabojumi piekļuvē cenas ziņā pieejamiem un kvalitatīviem pakalpojumiem ir bijuši nepietiekami un nevienmērīgi. Vismazākais progress ir panākts ar piekļuvi mājokļiem, veselības aprūpei un izglītībai saistītajās jomās.

---

47 *Taking stock of the 2013 Recommendation 'Investing in children: breaking the cycle of disadvantage'*, SWD(2017) 258 final.

48 *Progress across Europe in the implementation of the 2013 EU recommendation on 'Investing in children: Breaking the cycle of disadvantage', a study of national policies*, Eiropas Komisija, 2017. gads.

49 2014.–2020. gada plānošanas periodā 25,6 % no kopējā ESF piešķīruma 86,4 miljardu EUR apmērā tika atvēlēti sociālās iekļaušanas pasākumiem. No ERAF 24,1 miljards EUR ir piešķirts iekļaujošas izaugsmes prioritātēm, tostarp mērķim veicināt sociālo iekļaušanu, apkarot nabadzību, un ieguldījumu veikšanai izglītības iestāžu infrastruktūrā.

Ieteikuma par ieguldījumu bērnos īstenošanā gūtie secinājumi un Eiropas Revīzijas palātas konstatējumi vērš uzmanību uz to, ka ir jāpastiprina centieni labāk mērķēt ES finansiālo atbalstu dalībvalstīs, lai bērnu sociālo atstumtību varētu apkarot efektīvi.

- **Apspriešanās ar ieinteresētajām personām**

Komisija laikā no 2020. gada jūlija līdz novembrim īstenoja mērķorientētu apspriešanos, izmantojot tiešsaistes anketas, fokusgrupas un īpašas uzklausīšanas, kurās piedalījās dalībvalstis ar Padomes Sociālās aizsardzības komitejas starpniecību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, Reģionu komiteja, Eiropas sociālie partneri, pilsoniskās sabiedrības organizācijas un paši bērni. Šajā priekšlikumā lielā mērā ir atspoguļoti apspriešanos laikā apkopotie ieinteresēto personu viedokļi.

Vairums dalībnieku, kuri piedalījās mērķorientētajās apspriešanās, uzsvēra, ka ES ir liela nozīme atbalsta sniegšanā valsts, reģionālajām un vietējām iestādēm to saskaņotajos centienos uzlabot to bērnu stāvokli, kam vajadzīga palīdzība. Ieinteresētās personas atzinīgi novērtēja Eiropas Garantijas bērniem iniciatīvu un uzsvēra, cik būtiski ir nodrošināt piekļuvi bezmaksas agrīnajai pirmsskolas izglītībai un aprūpei, bezmaksas izglītībai, bezmaksas veselības aprūpei, pienācīgiem mājokļiem un veselīgam uzturam, kā arī rotaļu un atpūtas pasākumus bērniem. Lielākā daļa ieinteresēto personu, ar kurām apspriedās, piekrita, ka būtu jāiesniedz priekšlikums Padomes ieteikumam par Eiropas Garantiju bērniem. Ieinteresētās personas arī uzsvēra, ka Garantijas bērniem mērķa grupā ir būtiski iekļaut konkrētas bērnu grupas. Tās vērsa īpašu uzmanību uz to, ka ir svarīgi izstrādāt un īstenot integrētas stratēģijas sociālās atstumtības apkarošanai un nelabvēlīgo apstākļu apburtā loka pārraušanai, pievēršoties ne tikai bērnu vajadzībām, bet arī atbalsta sniegšanai visai ģimenei.

Priekšlikuma izstrādē bija lietderīgs arī plašs apspriešanās process ar bērniem, kurā piedalījās 10 000 bērnu. Rezultāti liecināja, ka Eiropas Garantijā bērniem lielākoties jāpievēršas konkrētiem un efektīviem pasākumiem, ar kuriem var nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret visiem bērniem, īpašu uzmanību pievēršot bērniem neaizsargātās situācijās, kā arī vienlīdzīgu piekļuvi kvalitatīvai un cenas ziņā pieejamai izglītībai visiem bērniem — no agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes līdz vidējai izglītībai.

Apspriešanos ar ieinteresētajām personām rezultātu kopsavilkums ir pievienots Komisijas dienestu darba dokumentam, kas papildina šo priekšlikumu.

- **Ekspertu atzinumu pieprasīšana un izmantošana**

Priekšlikuma pamatā ir Komisijas dienestu darba dokuments, kurā ir izvērtēta Ieteikuma par ieguldījumu bērnos īstenošana, Eiropas Revīzijas palātas īpašais ziņojums par bērnu nabadzību, kā arī ekspertu atzinumi, kas ir apkopoti, izmantojot Eiropas Parlamenta pieprasīto daudzgadu sagatavošanās darbību, konkrētāk "Priekšizpēte par Garantiju bērniem"[50] un "Pētījums par iespējamas ES Garantijas bērniem shēmas ekonomiskās īstenošanas satvaru, tostarp tās finansiālo pamatu"[51]

Priekšizpētes par Garantiju bērniem mērķis bija precizēt Eiropas Garantijas bērniem iespējamo tvērumu un analizēt tās īstenošanas nosacījumus, kā arī novērtēt tās pievienoto vērtību ES līmenī. Pētījums bija vērsts uz četrām konkrētām sociāli neaizsargātu bērnu grupām: bērniem, kuri uzturas aprūpes iestādēs, bērniem ar invaliditāti, bērniem no migrantu ģimenēm (tostarp bēgļu bērniem) un bērniem, kuri dzīvo nestabilos ģimenes apstākļos. Tajā tika analizēts, vai ir iespējams garantēt viņiem piekļuvi pieciem pamatpakalpojumiem:

50 *'Feasibility Study for a Child Guarantee, Final Report'*, Eiropas Komisija, 2020. gads.

51 *'Study on the economic implementing framework of a possible EU Child Guarantee Scheme including its financial foundation, Final Report'*, Eiropas Komisija, 2020. gads.

bezmaksas veselības aprūpei, bezmaksas izglītībai, bezmaksas agrīnai pirmsskolas izglītībai un aprūpei, pienācīgiem mājokļiem un veselīgam uzturam.

Pētījumā tika secināts, ka iepriekš minēto bērnu kategoriju piekļuve šiem pieciem pakalpojumiem ir jāuzlabo. Piekļuves trūkums var radīt īstermiņa un ilgtermiņa sekas gan pašiem bērniem, gan sabiedrībai. Vispārējiem pakalpojumiem ir jābūt iekļaujošiem, lai nodrošinātu, ka bērni, kuriem vajadzīga palīdzība, tos var pilnvērtīgi izmantot, un nepieļautu stigmatizēšanu un segregāciju. Lai gan piekļuves nodrošināšana pakalpojumiem būtu svarīgs solis bērnu sociālās atstumtības apkarošanā, tas ir jāiekļauj plašākā pieejā, kā izklāstīts Ieteikumā par ieguldījumu bērnos, un stimulējošā sociālās politikas satvarā. Visbeidzot, ir lielas iespējas efektīvāk un stratēģiskāk izmantot ES līdzekļus, lai atbalstītu piekļuvi pakalpojumiem.

Pētījumā par iespējamas ES Garantijas bērniem shēmas ekonomiskās īstenošanas satvaru, tostarp tās finansiālo pamatu, kas papildina priekšizpēti, tika aplūkots, kādas varētu būt kompetento iestāžu izmaksas un ieguvumi, ja visiem bērniem, kuriem vajadzīga palīdzība, tiktu garantēta nediskriminējoša piekļuve pieciem Eiropas Garantijā bērniem iekļautajiem pakalpojumiem. Pētījumā tika secināts, ka ieguvumi radīs gan īstermiņa ietekmi uz bērnu dzīvi, gan ilgtermiņa ietekmi uz viņu iespējām pieaugušā vecumā, uz sabiedrību un valsts izdevumiem nākotnē. Pētījums apliecināja, ka izmaksas, kas rodas, nodrošinot bezmaksas maltītes skolā un kvalitatīvu bezmaksas agrīno pirmsskolas izglītību un aprūpi un atceļot skolas izmaksas bērniem, kuriem ir vajadzīga palīdzība, ir salīdzinoši zemas un tās var uzskatīt pat par īpaši zemām, ņemot vērā iespējamos lielos ieguvumus, ko var radīt šīs darbības.

Visbeidzot, Komisija pēc Eiropas Parlamenta pieprasījuma sadarbībā ar *UNICEF* īsteno izmēģinājuma projektus Bulgārijā, Grieķijā, Horvātijā un Itālijā ar mērķi pārbaudīt šīs darbības praksē, kā arī pēta politikas satvarus Lietuvā, Spānijā un Vācijā. Tas sniegs vērtīgu ieguldījumu ierosinātā ieteikuma īstenošanas posmā.

- **Ietekmes novērtējums**

Ierosinātais juridiskais instruments — Padomes ieteikums — sniedz norādes par Eiropas Garantijas bērniem īstenošanu, tajā pašā laikā arī dodot dalībvalstīm iespējas izstrādāt un īstenot pasākumus atbilstīgi to valsts praksēm. Tāpēc ietekmes novērtējums nav vajadzīgs.

Ieteikuma ietekme nebūs atkarīga tikai no tā, kā dalībvalstis īstenos pasākumus. Ir svarīgi arī apstākļi konkrētajā valstī, piemēram, makroekonomiskā situācija, sociālās aizsardzības sistēmu un sociālo pakalpojumu struktūra, kā arī darba tirgus funkcionēšana, tāpēc ir grūti nošķirt konkrēto ieteikuma radīto ietekmi no pārējo faktoru ietekmes.

Pievienotajā dienestu darba dokumentā ir sniegts pārskats par svarīgākajām problēmām, kas saistītas ar bērnu sociālo atstumtību, kā arī par nepilnībām, kas bērniem, kuriem vajadzīga palīdzība, liedz vienlīdzīgu piekļuvi attiecīgajiem pakalpojumiem. Tajā ir iekļauta arī provizoriska analīze par ieteikuma efektivitāti un iespējamo ietekmi.

Analīzē tika izmantoti iekšēji un ārēji ekspertu atzinumi. Tās pamatā ir arī daudzas uzraudzības un mācīšanās no līdzbiedriem darbības, kā arī mērķorientēto apspriešanos ietvaros saņemtie komentāri. Priekšlikumā izklāstītie pasākumi tika izstrādāti, ņemot vērā visu šo ieguldījumu.

Ir ierosināts arī uzlabot datu vākšanu ES līmenī, lai dalībvalstīs veiktos pasākumus varētu uzraudzīt rūpīgāk. Priekšlikumā ir iekļauta konkrēta prasība pēc ieteikuma īstenošanas sākotnējā posma to pārskatīt.

- **Normatīvā atbilstība un vienkāršošana**

Neattiecas.

- **Pamattiesības**

Eiropas Garantija bērniem palīdzēs aizsargāt bērnu tiesības uz viņu labklājībai nepieciešamo aizsardzību un gādību un nodrošināt ģimenēm juridisku, ekonomisku un sociālu aizsardzību (ES Pamattiesību hartas 24. un 33. pants).

4. IETEKME UZ BUDŽETU

Šim priekšlikumam nav finansiālas ietekmes uz ES budžetu.

5. CITI ELEMENTI

- **Īstenošanas plāni un uzraudzīšanas, izvērtēšanas un ziņošanas kārtība**

Ir ierosināts paredzēt, ka Komisija uzrauga ieteikuma īstenošanu Eiropas pusgada kontekstā, izmantojot arī pārskatīto sociālo rezultātu pārskatu, tostarp jaunu galveno rādītāju par nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļautajiem bērniem.

Priekšlikumā dalībvalstīm ir ieteikts iecelt Garantijas bērniem valsts koordinatoru, nodrošinot tam atbilstošus resursus un pilnvaras; šis koordinators efektīvi koordinēs un uzraudzīs ieteikuma īstenošanu un darbosies kā Komisijas kontaktpersona. Komisija sadarbosies ar Garantijas bērniem koordinatoriem un Sociālās aizsardzības komiteju, lai atvieglotu savstarpēju mācīšanos (piemēram, izmantojot profesionālizvērtēšanu vai līdzbiedru konsultēšanu), dalītos pieredzē, apmainītos ar labu praksi un sekotu līdzi dalībvalstu darbībām, kas veiktas, lai īstenotu Eiropas Garantiju bērniem.

Komisija regulāri ziņos Sociālās aizsardzības komitejai par ieteikuma īstenošanu, pamatojoties uz dalībvalstu sniegtajiem divgadu ziņojumiem.

Komisija arī sadarbosies ar Sociālās aizsardzības komiteju, lai noteiktu kopīgu uzraudzības satvaru, tostarp kvantitatīvos un kvalitatīvos rādītājus, šā ieteikuma īstenošanas izvērtēšanai. Komisija un Sociālās aizsardzības komiteja sadarbosies arī nolūkā uzlabot attiecīgo datu pieejamību, tvērumu un atbilstību ES līmenī.

Visbeidzot, pēc ieteikuma īstenošanas sākotnējā posma Komisija izvērtēs tā īstenošanā panākto progresu un piecus gadus pēc ieteikuma pieņemšanas iesniegs ziņojumu Padomei.

- **Detalizēts konkrētu priekšlikuma noteikumu skaidrojums**

1. un 2. punktā ir noteikts ieteikuma mērķis un tā aptverto personu loks (uz kuriem bērniem ieteikums attiecas).

3. punktā ir sniegtas definīcijas, kas ir jāpiemēro šā priekšlikuma vajadzībām.

4. un 5. punktā ir izklāstīta ieteikuma būtība. Šajos punktos dalībvalstis ir aicinātas garantēt bērniem, kuriem ir vajadzīga palīdzība, efektīvu bezmaksas piekļuvi agrīnai pirmsskolas izglītībai un aprūpei, izglītībai un skolas nodarbībām, vismaz vienai veselīgai maltītei katru skolas dienu un veselības aprūpei. Dalībvalstis arī ir aicinātas garantēt bērniem, kuriem ir vajadzīga palīdzība, efektīvu piekļuvi veselīgam uzturam un pienācīgiem mājokļiem. Dalībvalstīm būtu jānosaka, kuriem bērniem ir vajadzīga palīdzība, un jāņem vērā, ar kādiem nelabvēlīgiem apstākļiem saskaras šajā grupā ietilpstošie bērni.

6. punktā ir aplūkots darbs, kas dalībvalstīm būtu jāveic, izstrādājot stimulējošu politikas satvaru, kura mērķis ir apkarot sociālo atstumtību un pārtraukt nabadzības un nelabvēlīgo

apstākļu turpināšanos no paaudzes paaudzē, un ir ieteikti vairāki politikas pasākumi šā mērķa īstenošanai.

7.–10. punktā ir ieteikts tādu valsts pasākumu kopums, kas dalībvalstīm būtu jāveic, lai efektīvi īstenotu Eiropas Garantiju bērniem.

11. punktā ir noteikti pārvaldības un ziņošanas mehānismi. Tie ietver šādus ieteikumus dalībvalstīm:

- iecelt Garantijas bērniem valsts koordinatorus, kuri koordinēs un uzraudzīs ieteikuma īstenošanu;
- iesaistīt attiecīgās ieinteresētās personas to bērnu noteikšanā, kuriem vajadzīga palīdzība, un to šķēršļu noteikšanā, ar kuriem šie bērni saskaras piekļuvē ieteikumā aplūkotajiem pakalpojumiem un to izmantošanā, ņemot vērā to, kā šie pakalpojumi tiek organizēti valsts, reģionālā un vietējā līmenī, kā arī valsts, reģionālos un vietējos apstākļus;
- iesniegt Komisijai valsts rīcības plānu ieteikuma īstenošanai;
- veikt informatīvus pasākumus;
- iesaistīt attiecīgas ieinteresētās personas valsts rīcības plāna izstrādē, īstenošanā, uzraudzībā un izvērtēšanā;
- regulāri sniegt pārskatus Komisijai.

12. punktā ir noteikti īstenošanas, uzraudzības un novērtēšanas mehānismi un atzinīgi vērtēts Komisijas nodoms:

- izmantot Eiropas pusgadu, lai uzraudzītu ieteikuma īstenošanu;
- sadarboties ar Sociālās aizsardzības komiteju un Garantijas bērniem dalībvalstu koordinatoriem;
- regulāri ziņot Sociālās aizsardzības komitejai par panākto progresu;
- sadarboties ar Sociālās aizsardzības komiteju, izstrādājot uzraudzības satvaru un atbilstošus rādītājus;
- pārskatīt ieteikuma īstenošanu un ne vēlāk kā piecus gadus pēc tā pieņemšanas iesniegt ziņojumu Padomei;
- stiprināt informētības veicināšanas un saziņas pasākumus, kā arī plašāk izplatīt rezultātus.

2021/0070 (NLE)

Priekšlikums

PADOMES IETEIKUMS,

ar ko izveido Eiropas Garantiju bērniem

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 292. pantu saistībā ar tā 153. panta 1. punkta j) apakšpunktu un 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

tā kā:

(1) Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 3. panta 3. punktu Savienība apkaro sociālo atstumtību un diskrimināciju un veicina sieviešu un vīriešu līdztiesību un bērnu tiesību aizsardzību.

(2) Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 9. pantu Savienība, nosakot un īstenojot savu politiku un darbības, ņem vērā prasības, kas saistītas ar augsta līmeņa nodarbinātības veicināšanu, atbilstīgas sociālās aizsardzības nodrošināšanu, sociālās atstumtības apkarošanu, kā arī ar augsta līmeņa izglītību, apmācību un cilvēku veselības aizsardzību.

(3) Saskaņā ar LESD 151. pantu Savienības un dalībvalstu mērķi ir nodarbinātības veicināšana, dzīves un darba apstākļu uzlabošana, pienācīga sociālā aizsardzība, dialogs starp darba devējiem un darba ņēmējiem, cilvēkresursu attīstība, lai pastāvīgi nodrošinātu augstu nodarbinātības līmeni un apkarotu sociālo atstumtību. Saskaņā ar LESD 153. panta 1. punkta j) apakšpunktu, lai sasniegtu minētos mērķus, Savienība atbalsta un papildina dalībvalstu darbības sociālās atstumtības apkarošanas jomā.

(4) Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 24. pantā ir atzīts, ka bērniem ir tiesības uz viņu labklājībai nepieciešamo aizsardzību un gādību un ka visās darbībās, kas attiecas uz bērniem, neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātas iestādes, pirmkārt jāņem vērā bērna intereses. Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 33. pantā noteikts, ka ģimenei tiek nodrošināta juridiska, ekonomiska un sociāla aizsardzība.

(5) 1996. gada 3. maijā Strasbūrā parakstītās pārskatītās Eiropas Sociālās hartas 17. pantā ir apstiprināta apņemšanās nodrošināt, lai bērniem būtu nepieciešamā aprūpe, palīdzība, izglītība un apmācība.

(6) 1989. gada 20. novembrī pieņemtās un visu dalībvalstu ratificētās Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par bērna tiesībām 18., 24., 27., 28. un 31. pantā ir noteikts, ka dalībvalstis atzīst bērna tiesības uz valsts palīdzību, visaugstākā sasniedzamā veselības līmeņa pieejamību, veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību, pienācīgu dzīves līmeni, izglītību, izklaides un atpūtas pasākumiem, kā arī tiesības pilnībā piedalīties kultūras un mākslas dzīvē.

(7) Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām[52], ko ratificējusi Savienība un visas tās dalībvalstis, 7. pantā ir noteikts, ka dalībvalstis veic visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka bērni ar invaliditāti vienlīdzīgi ar citiem bērniem varētu pilnībā izmantot visas cilvēktiesības un pamatbrīvības.

(8) Kopā ar dalībvalstīm Savienība ir pilnībā apņēmusies būt līdere Apvienoto Nāciju Organizācijas 2030. gada programmas un ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā, tostarp attiecībā uz nabadzības izskaušanu, veselīgas dzīves nodrošināšanu un labklājības veicināšanu, kā arī iekļaujošas un taisnīgas kvalitatīvas izglītības nodrošināšanu.

(9) Eiropas Parlaments, Padome un Komisija 2017. gada novembrī proklamēja Eiropas sociālo tiesību pīlāru, kurā izklāstīti 20 principi, kas atbalstīs labi funkcionējošus un taisnīgus darba tirgus un sociālās drošības sistēmas. 11. princips paredz, ka bērniem ir tiesības uz kvalitatīvu agrīno pirmsskolas izglītību un aprūpi par pieņemamu cenu, aizsardzību pret nabadzību un bērniem no sociāli nelabvēlīgas vides ir tiesības uz īpašiem pasākumiem vienlīdzīgu iespēju vairošanai.

(10) Komisija 2013. gada 20. februārī pieņēma Ieteikumu 2013/112/ES[53] "Ieguldījums bērnos: nabadzības apburtā loka pārraušana". Minētajā ieteikumā ir izklāstīta integrēta pieeja bērnu nabadzības vai sociālās atstumtības mazināšanai un bērnu labklājības uzlabošanai, pamatojoties uz trim pīlāriem: resursu pieejamība; kvalitatīvu pakalpojumu pieejamība; bērnu līdzdalības tiesības.

(11) Eiropas Parlaments 2015. gada 24. novembra rezolūcijā[54] aicināja Komisiju un dalībvalstis ieviest garantiju bērniem, galveno uzmanību pievēršot nabadzībā nonākušiem bērniem un viņu piekļuvei pakalpojumiem. Turklāt Eiropas Parlaments 2021. gada 11. marta rezolūcijā[55] aicināja Komisiju 2021. gada pirmajā ceturksnī nākt klajā ar priekšlikumu par Eiropas Garantiju bērniem un aicināja dalībvalstis ieguldīt visus iespējamos resursus, to vidū ES līdzekļus, bērnu nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanai, un izstrādāt Garantijas bērniem nacionālos rīcības plānus.

(12) Kopīgajā deklarācijā "Nabadzības un sociālās atstumtības izskaušana – Covid-19 ietekmes uz ģimenēm mazināšana – kopīgs darbs, lai izstrādātu spēcīgu bērnu izredzes", ko 2020. gada decembrī parakstīja 24 Nodarbinātības, sociālās politikas, veselības un patērētāju tiesību aizsardzības padomes ministri, aicināja izveidot Eiropas garantiju bērniem, kuras pamatā būtu Ieteikumā 2013/112/ES un Eiropas sociālo tiesību pīlārā paredzētie kopīgie principi un integrētā pieeja. Ministri atkārtoti apstiprināja, ka piekļuve bezmaksas veselības aprūpei, bezmaksas izglītībai, izmaksu ziņā pieejamai agrīnai pirmsskolas izglītībai un aprūpei, pienācīgam mājoklim un pienācīgam uzturam ir būtiska bērniem, kuri ir pakļauti nabadzības vai sociālās atstumtības riskam.

(13) Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāns[56] sniedz jaunu impulsu nabadzības un sociālās atstumtības novēršanai Savienībā, jo īpaši nosakot mērķi līdz 2030. gadam par

---

52 Padomes Lēmums (2009. gada 26. novembris) par to, lai Eiropas Kopiena noslēgtu Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (OV L 23, 27.1.2010., 35. lpp.).

53 Komisijas Ieteikums 2013/112/ES (2013. gada 20. februāris) "Ieguldījums bērnos: nabadzības apburtā loka pārraušana" (OV L 59, 2.3.2013., 5. lpp.).

54 Eiropas Parlamenta 2015. gada 24. novembra rezolūcija par nevienlīdzības samazināšanu, īpašu uzmanību pievēršot bērnu nabadzības problēmai (2014/2237(INI)).

55 Eiropas Parlamenta 2021. gada 11. marta rezolūcija par bērna tiesībām ES Bērnu tiesību stratēģijas kontekstā (2021/2523(RSP)).

56 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāns", (COM(2021)102 final).

15 miljoniem samazināt to cilvēku skaitu, kurus apdraud nabadzība vai sociālā atstumtība, tostarp vismaz 5 miljoni bērnu.

(14) Savienības visaptverošā Bērnu tiesību stratēģija[57] palīdz stiprināt bērnu līdzdalību sabiedrībā, aizsargāt neaizsargātus bērnus, tostarp tos, kuriem draud sociālekonomiskā atstumtība un marginalizācija, aizsargāt bērnu tiesības tiešsaistē, veicināt bērniem draudzīgu tiesu sistēmu un novērst un apkarot vardarbību pret bērniem. Tās mērķis ir arī apkarot bērnu diskrimināciju, tostarp viņu dzimuma vai seksuālās orientācijas dēļ, vai viņu vecāku diskrimināciju.

(15) Šā ieteikuma mērķis ir novērst un apkarot sociālo atstumtību, garantējot, ka bērniem, kam vajadzīga palīdzība, ir pieejams pamatpakalpojumu kopums. Bērni, kam vajadzīga palīdzība, ir personas, kas jaunākas par 18 gadiem un kurām draud nabadzība vai sociālā atstumtība[58].

(16) Lai nodrošinātu efektīvu piekļuvi vai efektīvu un brīvu piekļuvi pamatpakalpojumiem, dalībvalstīm atbilstoši apstākļiem valstī un pieejām būtu vai nu jāorganizē un jāsniedz šādi pakalpojumi, vai arī jānodrošina atbilstoši pabalsti, lai bērnu, kam vajadzīga palīdzība, vecāki vai aizbildņi varētu nodrošināt šos pakalpojumus.

(17) Eiropas Savienībā gandrīz 18 miljoniem bērnu draud nabadzība vai sociālā atstumtība. Viens no galvenajiem bērnu sociālās atstumtības faktoriem ir nevienlīdzīga piekļuve pamatpakalpojumiem, kas ir būtiski labklājības nodrošināšanai un sociālo, kognitīvo un emocionālo prasmju attīstībai. Bērni, kas dzīvo nabadzībā, vai bērni no nelabvēlīgas vides, visticamāk, saskarsies ar šķēršļiem attiecībā uz piekļuvi agrīnai pirmsskolas izglītībai un aprūpei, iekļaujošai izglītībai, veselības aprūpei, veselīgam uzturam un pienācīgiem mājokļiem. Viņi sāk savu dzīvi nelabvēlīgākā situācijā, kas ilgtermiņā var ietekmēt viņu attīstību un nākotnes izredzes.

(18) Sociālās atstumtības pārmantošana no paaudzes paaudzē apdraud sociālo kohēziju paaudzēm ilgi un rada lielākas izmaksas labklājības valstīm, apgrūtinot ekonomisko un sociālo noturību. Uzlabot vienlīdzīgu piekļuvi pamatpakalpojumiem bērniem, kuriem ir vajadzīga palīdzība – tas ir svarīgs līdzeklis, kā pastiprināt centienus novērst un apkarot sociālo atstumtību. Tas arī palīdz veicināt vienlīdzīgas iespējas bērniem, kuriem vajadzīga palīdzība, un apkarot bērnu nabadzību.

(19) Nelabvēlīgu apstākļu novēršana agrīnā vecumā ir rentabls ieguldījums, arī ilgtermiņa perspektīvā, jo tas veicina ne tikai bērnu iekļaušanu un viņu sociālekonomiskos panākumus pieaugušā vecumā, bet arī atbalsta ekonomiku un sabiedrību, pateicoties labākai integrācijai darba tirgū un sociālajā dzīvē. Ieguldījumi vienlīdzīgās iespējās bērniem ir pamats ilgtspējīgai un iekļaujošai izaugsmei, atbalstot taisnīgu un noturīgu sabiedrību un augšupēju sociālo konverģenci. Tas arī palīdz novērst nelabvēlīgu demogrāfisko pārmaiņu ietekmi, samazinot prasmju un darbaspēka trūkumu un nodrošinot labāku teritoriālo aptvērumu, vienlaikus izmantojot iespējas, ko rada zaļā un digitālā pārkārtošanās.

(20) Vienlīdzīga piekļuve kvalitatīvai un iekļaujošai agrīnai pirmsskolas izglītībai un aprūpei un izglītībai ir būtiska, lai pārtrauktu sociālās atstumtības pārmantošanu un nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas bērniem, kuri ir nelabvēlīgā situācijā. Tomēr agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes ierobežotā pieejamība un augstās izmaksas var būt

57 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "ES Bērnu tiesību stratēģija", (COM(2021)142/1).

58 Tas attiecas uz bērniem, kuri ir pakļauti nabadzības riskam un kuriem ir smaga materiālā nenodrošinātība vai kuri dzīvo mājsaimniecībās ar ļoti zemu nodarbinātības intensitāti.

šķērslis bērniem no ģimenēm ar zemiem ienākumiem. Viņu apmeklētības līmenis ir ievērojami zemāks, un tas vēlāk atspoguļojas sliktākos izglītības rezultātos un augstākos skolas pamešanas rādītājos, jo īpaši bērniem no migrantu izcelsmes ģimenēm vai romu bērniem. Segregācija un diskriminācija attiecībā uz piekļuvi vispārējai izglītībai bērniem ar invaliditāti vai īpašām izglītības vajadzībām joprojām ir problēma. Izvēloties izglītības iestādi, jāņem vērā bērna intereses. Izglītības sistēmās pieaug migrantu izcelsmes bērnu skaits, tādēļ ir jānovērš segregācija skolu vidē un jāpielāgo mācību metodes.

(21) Svarīga mācīšanās daļa, tostarp sociālo prasmju apguve, notiek caur sporta, brīvā laika pavadīšanas vai kultūras pasākumiem. Šādi pasākumi ir izrādījušies lietderīgi, jo īpaši bērniem no nelabvēlīgas vides. Tomēr dažas bērnu grupas vai nu nevar atļauties piedalīties šādos pasākumos, vai arī viņu līdzdalību kavē tas, ka trūkst pienācīgas infrastruktūras, ir slikta pieejamība vai valodas problēmas.

(22) Bērniem no ģimenēm ar zemiem ienākumiem ir grūtības piekļūt konkrētiem veselības aprūpes pakalpojumiem, piemēram, zobārstniecībai, vai dažādiem palīglīdzekļiem, piemēram, zobu breketēm, kontaktlēcām vai brillēm. Šiem bērniem ir arī mazāk iespēju un līdzekļu, lai varētu izmantot slimību profilakses un veselības veicināšanas programmas. Ienākumu nabadzība un citi sociālie faktori būtiski ietekmē bērnu vispārējo attīstību un veselību, tostarp garīgo veselību, un vēlākos gados palielina sliktas veselības risku. Būtiska nozīme ir agrīnai intervencei un profilaksei. Labākus rezultātus var palīdzēt sasniegt labāka piekļuve sabiedrības veselības profilakses un veicināšanas programmām, tostarp vakcinācijai un atbalstam vecākiem.

(23) Piekļuve veselīgam un ilgtspējīgam uzturam ir problēma, jo īpaši ģimenēm ar zemiem ienākumiem. Veselīgas pārtikas un uztura programmas var palīdzēt risināt tādas problēmas kā nepilnvērtīgs uzturs, fizisko aktivitāšu trūkums, aptaukošanās vai alkohola un tabakas lietošana, tādējādi samazinot nepietiekamu uzturu un sliktu uzturu, kas ir izplatītākā problēma to bērnu vidū, kuri ir no nelabvēlīgas vides. Covid-19 pandēmijas laikā gūtā pieredze parādīja, cik svarīgas ir skolu ēdināšanas programmas bērniem, kuriem pārvietošanās ierobežojumu laikā pēkšņi tika atņemts drošs uztura avots[59].

(24) Bērni no ģimenēm ar zemiem ienākumiem, kuriem ir migrantu izcelsme vai rasu vai etnisko minoritāšu izcelsme, ir pakļauti lielākam riskam saskarties ar ļoti sliktiem sadzīves apstākļiem, pārapdzīvotību un enerģētisko nabadzību, un viņus vairāk apdraud bezpajumtniecība. Mājokļa izdevumi ir smags slogs, jo īpaši viena vecāka mājsaimniecībām. Pienācīga mājokļa nodrošināšana un gādāšana par to, lai bērni un viņu ģimenes tiek pienācīgi izmitinātas ārkārtas patvēruma vietās, ir svarīgs mehānisms, kā novērst bērnu sociālo atstumtību un mazināt bezpajumtniecības risku. Cenšoties īstenot bērnu deinstitucionalizāciju, bērnu ievietošana aprūpes iestādē būtu jāizmanto kā galējais līdzeklis, ņemot vērā bērna intereses. Būtu jāveicina kvalitatīva aprūpe dzīvesvietā vai ģimenē. Atbalsts, kas sniegts bērniem, kuri tiek izņemti no aprūpes iestādes, būtu ieguldījums viņu neatkarīgā dzīvē un sociālajā integrācijā.

(25) Covid-19 pandēmijai var būt tālejoša ietekme uz ģimeņu un bērnu ekonomisko un sociālo labklājību, un tā, visticamāk, nesamērīgi ietekmēs bērnus no nelabvēlīgas vides. Iedzīvotāju grupas ar zemiem un vidējiem ienākumiem ir pakļauti lielākam ienākumu zaudēšanas riskam, kas, iespējams, būtiski ietekmē mājsaimniecību rīcībā

59 Sociālās aizsardzības komitejas 2020. gada pārskats par Sociālās aizsardzības pārraudzības instrumentu (SAPI) un sociālās aizsardzības politikas attīstību**.** Ziņojums par galvenajām sociālajām problēmām un galvenajiem vēstījumiem, 58. lpp.

esošos ienākumus, jo pieaug bezdarbs un samazinās tāldarba iespējas. Paredzams, ka krīze saasinās pastāvošo nevienlīdzību un, visticamāk, palielinās nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto mājsaimniecību skaitu. Tas arī rada ievērojamu spiedienu uz pakalpojumu pieejamību. Covid-19 pandēmija vissmagāk skārusi tos bērnus, kas dzīvo dažādos nelabvēlīgos apstākļos. Tālmācība rada grūtības daudziem bērniem, kas dzīvo mājsaimniecībās bez pienācīga ģimenes atbalsta, prasmēm vai aprīkojuma, tostarp bērniem, kuri dzīvo attālās vai lauku teritorijās, kur nav atbilstošas digitālās infrastruktūras.

(26) Lai novērstu bērnu sociālo atstumtību un mazinātu Covid-19 pandēmijas sociālekonomisko ietekmi, ir vajadzīga integrēta, uz cilvēku vērsta un daudzdimensiju pieeja un stimulējošs politikas satvars. Sadarbības un koordinācijas stiprināšana starp dienestiem dažādos līmeņos nodrošina efektīvus preventīvus pasākumus un atbalsta bērnu sociālo iekļaušanu. Papildus piekļuves nodrošināšanai galvenajiem pakalpojumiem visos reģionos un teritorijās, tostarp veicot ieguldījumus pakalpojumu infrastruktūrā un darbaspēkā, ir arī jāuzlabo saistīto politikas jomu efektivitāte un atbilstība, jāapvieno preventīvie un korektīvie pasākumi un maksimāli jāizmanto esošie Savienības instrumenti.

(27) Eiropas pusgada ekonomikas un nodarbinātības koordinēšanas process, ko papildina sociālo rezultātu pārskats, ir izgaismojis bērnu nabadzības vai sociālās atstumtības problēmu, un vairākas dalībvalstis ir saņēmušas ar to saistītus konkrētai valstij adresētus ieteikumus. Nodarbinātības pamatnostādnēs uzsvērts, cik svarīgi ir nodrošināt visiem, to vidū bērniem, piekļuvi noteiktiem pakalpojumiem, piemēram, agrīnai pirmsskolas izglītībai un aprūpei, izglītībai un veselības aprūpei – šāda piekļuve ir obligāts nosacījums vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanai.

(28) Ir pieejami Savienības līdzekļi, kas paredzēti, lai atbalstītu Eiropas Garantijas bērniem īstenošanu un turpmākos atbalsta pasākumus. Ierosinātajā Eiropas Sociālajā fondā Plus[60] visām dalībvalstīm būs jāparedz atbilstoša summa, ko atvēlēs bērnu nabadzības vai sociālās atstumtības problēmu risināšanai. Dalībvalstīm, kurās nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto bērnu īpatsvars pārsniedz Savienības vidējo rādītāju, šai summai jābūt vismaz 5 % no valsts piešķīruma Eiropas Sociālajam fondam Plus. Eiropas Reģionālās attīstības fonds un *InvestEU* tāpat atbalstīs ieguldījumus iespējas sniedzošā infrastruktūrā, piemēram, sociālajos mājokļos un agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes iestādēs, kā arī aprīkojumā un piekļuvē kvalitatīviem pamatpakalpojumiem. Eiropas atveseļošanas plāna un "Next Generation EU" instrumenta ietvaros Atveseļošanas un noturības mehānisms sniegs Savienības papildu finansējumu valstu atveseļošanas un noturības plānos[61] iekļaujamajām reformām, investīcijām un rīcībpolitikām nākamajai paaudzei, bērniem un jauniešiem, piemēram, izglītībai un prasmēm. Tehniskā atbalsta instruments var palīdzēt dalībvalstīm izstrādāt un īstenot strukturālas reformas tādās jomās kā izglītība, sociālie pakalpojumi, tiesiskums un veselība, tostarp starpnozaru reformas bērnu nabadzības un sociālās atstumtības novēršanai.

(29) Dalībvalstis var arī izmantot 2017.–2023. gada ES programmu skolu apgādei ar augļiem, dārzeņiem un pienu, lai veselīgus produktus padarītu pieejamākus bērniem un uzlabotu viņu izpratni par veselīgas un ilgtspējīgas pārtikas priekšrocībām.

60 Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Sociālo fondu Plus (ESF+), COM(2018) 382 final.

61 Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris), ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu, OV L 57, 18.2.2021., 17.-75. lpp.

(30) Šis ieteikums būtu jāīsteno, izmantojot valstu rīcības plānus, kas pielāgoti valsts, reģionālajiem un vietējiem apstākļiem. Šādos valstu rīcības plānos būtu jāidentificē bērni, kam vajadzīga palīdzība, un šķēršļi, ar kuriem viņi saskaras, piekļūstot šajā ieteikumā aptvertajiem pakalpojumiem un izmantojot tos. Šim nolūkam dalībvalstīm būtu jāiesaista attiecīgās ieinteresētās personas, tostarp nevalstiskās organizācijas, kas veicina bērnu tiesības. Šā ieteikuma īstenošanā gūtie panākumi būtu regulāri jāuzrauga Eiropas pusgada kontekstā, tostarp izstrādājot attiecīgus uzraudzības rādītājus.

(31) Šis ieteikums papildina Ieteikumu 2013/112/ES, ir Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāna rezultāts un papildina Savienības visaptverošo Bērnu tiesību stratēģiju.

(32) Šajā ieteikumā pilnībā ir ievēroti subsidiaritātes un proporcionalitātes principi. Tas neskar valstu procesuālo tiesību principus un dalībvalstu tiesību tradīcijas un neietver Savienības pilnvaru paplašināšanu,

IR PIEŅĒMUSI ŠO IETEIKUMU.

EIROPAS GARANTIJAS BĒRNIEM MĒRĶIS UN DARBĪBAS JOMA

(1) Šā ieteikuma mērķis ir novērst un apkarot sociālo atstumtību, garantējot, ka bērniem, kam vajadzīga palīdzība, ir pieejams pamatpakalpojumu kopums.

(2) Šis ieteikums attiecas uz bērniem, kam vajadzīga palīdzība.

DEFINĪCIJAS

(3) Šajā ieteikumā piemēro šādas definīcijas:

(a) "bērni, kam vajadzīga palīdzība" ir personas, kas jaunākas par 18 gadiem un kam draud nabadzība vai sociālā atstumtība;

(b) "migrantu izcelsmes bērni" ir trešo valstu valstspiederīgo bērni, neatkarīgi no viņu migrācijas statusa, un bērni ar dalībvalsts valstspiederību, kuriem ir trešās valsts migrantu izcelsme, jo vismaz viens no vecākiem ir dzimis ārvalstīs;

(c) "bērni, kas dzīvo nestabilos ģimenes apstākļos" ir bērni, kas pakļauti dažādiem sociālās atstumtības riska faktoriem, piemēram: dzīvo vientuļā vecāka mājsaimniecībā; dzīvo kopā ar vecāku, kuram ir invaliditāte; dzīvo mājsaimniecībā, kurā ir garīgās veselības problēmas vai ilgstoša slimība; dzīvo mājsaimniecībā, kurā notiek pārmērīga reibinošu vielu lietošana vai vardarbība ģimenē; bērni, kura vecāki – Savienības pilsoņi – ir pārcēlušies uz citu dalībvalsti, bet bērni ir palikuši savā izcelsmes dalībvalstī; bērns, kura māte ir pusaudžu vecumā, vai bērns, kurš pats ir pusaudzis un kuram ir bērns; bērni, kuru viens no vecākiem ir ieslodzījumā;

(d) "efektīva piekļuve" ir situācija, kad pakalpojumi ir viegli pieejami, cenas ziņā pieņemami, piekļūstami, kvalitatīvi, savlaicīgi sniegti un potenciālie pakalpojumu izmantotāji ir informēti par to esamību, kā arī par tiesībām tos izmantot;

(e) "efektīva un brīva piekļuve" ir situācija, kad pakalpojumi ir bezmaksas, viegli pieejami, piekļūstami, kvalitatīvi un savlaicīgi sniegti, potenciālie pakalpojumu izmantotāji ir informēti par to esamību, kā arī par tiesībām tos izmantot;

(f) “skolas nodarbības” ir mācīšanās rotaļu, atpūtas, sporta vai kultūras nodarbībās, kas notiek parastajās mācību stundās vai ārpus tām, ko organizē skola un kas ir daļa no skolas mācību programmām vai ir ar tām saistītas;

(g) “veselīga maltīte” jeb “veselīgs uzturs” ir sabalansēta ēdiena patēriņš, kas bērniem nodrošina uzturvielas, kuras nepieciešamas viņu fiziskajai un garīgajai attīstībai un fiziskajai aktivitātei, kas atbilst fizioloģiskajām vajadzībām;

(h) “pienācīgs mājoklis” ir mājoklis, kas atbilst pašreizējiem valsts tehniskajiem standartiem, ir apmierinošā tehniskā stāvoklī, tajā ir pietiekams siltumkomforta līmenis un tas ir pieejams par pieņemamu cenu.

GALVENIE IETEIKUMI

(4) Dalībvalstis tiek aicinātas:

(a) garantēt bērniem, kam vajadzīga palīdzība, efektīvu un bezmaksas piekļuvi agrīnai pirmsskolas izglītībai un aprūpei, izglītībai un skolas nodarbībām, vismaz vienu veselīgu maltīti katru skolas dienu un veselības aprūpi;

(b) garantēt bērniem, kam vajadzīga palīdzība, efektīvu piekļuvi veselīgam uzturam un pienācīgam mājoklim.

(5) Dalībvalstīm būtu jāidentificē bērni, kuriem vajadzīga palīdzība, un, attiecīgā gadījumā izstrādājot valsts integrētos pasākumus, šajā grupā jāņem vērā īpaši nelabvēlīgas situācijas, kādās dzīvo:

(a) bērni bezpajumtnieki vai bērni, kuriem ir ļoti slikti sadzīves apstākļi;

(b) bērni ar invaliditāti;

(c) migrantu izcelsmes bērni;

(d) bērni ar rasu vai etnisko piederību minoritātei (jo īpaši romi);

(e) bērni, kuri ir alternatīvā (jo īpaši institucionālā) aprūpē;

(f) bērni, kas dzīvo nestabilos ģimenes apstākļos.

STIMULĒJOŠS POLITIKAS SATVARS

(6) Dalībvalstis tiek aicinātas izveidot integrētu un stimulējošu politikas satvaru, kas risinātu bērnu sociālās atstumtības problēmu, galveno uzmanību pievēršot tam, kā pārtraukt nabadzības un nelabvēlīgās situācijas apburto loku, kas turpinās no paaudzes paaudzē, un kā mazināt Covid-19 pandēmijas sociālekonomisko ietekmi. Šajā nolūkā, īstenojot šo ieteikumu, dalībvalstīm būtu:

(a) jānodrošina sociālās, izglītības, veselības, uztura un mājokļu politikas atbilstība šim ieteikumam valsts, reģionālā un vietējā līmenī un, ja iespējams, integrētā veidā jāuzlabo to atbilstība attiecībā uz atbalstu bērniem;

(b) jāpalielina ieguldījumi izglītībā, pienācīgās veselības un sociālās aizsardzības sistēmās, lai efektīvi apmierinātu bērnu un viņu ģimeņu vajadzības, jo īpaši to bērnu un ģimeņu vajadzības, kuras pakļautas sociālai atstumtībai;

(c) jānodrošina pienācīga politika un resursi, tostarp izmantojot darba tirgus integrācijas pasākumus vecākiem vai aizbildņiem un ienākumu atbalstu

ģimenēm un mājsaimniecībām, lai finansiāli šķēršļi nekavētu bērnu piekļuvi kvalitatīviem pakalpojumiem;

(d) jāpievēršas sociālās atstumtības teritoriālajai dimensijai, ņemot vērā bērnu īpašās vajadzības atbilstīgi īpašiem apstākļiem pilsētu, lauku, attālās un nošķirtās teritorijās, pamatojoties uz integrētu un daudzdisciplīnu pieeju;

(e) jāstiprina sadarbība ar valsts, reģionālajām un vietējām iestādēm, sociālās ekonomikas organizācijām, nevalstiskajām organizācijām un citām ieinteresētajām personām un to iesaiste uz bērniem orientētas politikas un kvalitatīvu pakalpojumu izstrādē, īstenošanā un uzraudzībā;

(f) jāveic pasākumi, kas veicinātu iekļaušanu un novērstu un apkarotu diskrimināciju un stigmatizāciju attiecībā uz bērniem, kam vajadzīga palīdzība;

(g) jāatbalsta stratēģiskas investīcijas kvalitatīvos pakalpojumos bērniem, tostarp iespējas sniedzošā infrastruktūrā un kvalificētā darbaspēkā;

(h) jāatvēl pienācīgi resursi šā ieteikuma īstenošanai un optimāli jāizmanto valsts un ES līdzekļi, jo īpaši Eiropas Sociālais fonds Plus, Eiropas Reģionālās attīstības fonds, *REACT-EU*, *InvestEU*, Atveseļošanas un noturības mehānisms un tehniskā atbalsta instruments.

AGRĪNĀ PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBA UN APRŪPE, IZGLĪTĪBA UN SKOLAS NODARBĪBAS, VESELĪGA MALTĪTE KATRU SKOLAS DIENU

(7) Lai bērniem, kam vajadzīga palīdzība, garantētu efektīvu un bezmaksas piekļuvi agrīnai pirmsskolas izglītībai un aprūpei, izglītībai un skolas nodarbībām un veselīgu maltīti katru skolas dienu, dalībvalstis tiek mudinātas:

(a) apzināt un novērst finansiālus un nefinansiālus šķēršļus dalībai agrīnā pirmsskolas izglītībā un aprūpē, izglītībā un skolas nodarbībās;

(b) veikt pasākumus, lai novērstu un samazinātu priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, no jauna iesaistītu bērnus, kuri varētu priekšlaicīgi pārtraukt mācības vai kuri ir pametuši izglītību vai apmācību;

(c) sniegt mācību atbalstu bērniem ar mācīšanās grūtībām, lai kompensētu lingvistiskās, kognitīvās un ar izglītību saistītās nepilnības;

(d) pielāgot agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes iestāžu un izglītības iestāžu telpas un mācību materiālus bērnu ar invaliditāti vajadzībām, izmantojot iekļaujošas mācīšanas un mācīšanās metodes; šajā nolūkā nodrošināt, ka ir pieejami kvalificēti skolotāji un citi izglītības speciālisti, piemēram, psihologi, logopēdi, rehabilitologi vai skolotāju asistenti;

(e) ieviest pasākumus, lai atbalstītu iekļaujošu izglītību un izvairītos no nošķirtām nodarbībām agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes iestādēs un izglītības iestādēs; tas var ietvert arī prioritāru vai agrīnu piekļuvi bērniem, kam vajadzīga palīdzība;

(f) nodrošināt vismaz vienu veselīgu maltīti katru skolas dienu;

(g) attiecīgā gadījumā nodrošināt mācību materiālus, arī grāmatas vai skolas formas;

(h) gādāt par tālmācībai vajadzīgu ātrdarbīgu savienojamību, digitālajiem pakalpojumiem un atbilstošu aprīkojumu, lai nodrošinātu piekļuvi izglītības saturam tiešsaistē;

(i) attiecīgā gadījumā nodrošināt transportu uz agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes iestādēm un izglītības iestādēm;

(j) nodrošināt vienlīdzīgu un iekļaujošu piekļuvi skolas nodarbībām, tostarp dalībai skolas ekskursijās;

(k) izstrādāt sistēmu izglītības iestāžu, vietējo kopienu, sociālo dienestu un sociālās ekonomikas dalībnieku sadarbībai, lai atbalstītu iekļaujošu izglītību, nodrošinātu pēcskolas aprūpi un iespējas piedalīties sporta, brīvā laika pavadīšanas un kultūras pasākumos, kā arī izveidotu izglītības iestādes kā iekļaušanas un līdzdalības centrus un ieguldītu šajā jomā.

VESELĪBAS APRŪPE

(8) Lai bērniem, kam vajadzīga palīdzība, garantētu efektīvu un bezmaksas piekļuvi kvalitatīvai veselības aprūpei, dalībvalstis tiek aicinātas:

(a) veicināt slimību un attīstības problēmu, arī ar garīgo veselību saistītu problēmu agrīnu atklāšanu un ārstēšanu, nodrošināt piekļuvi periodiskām medicīniskām pārbaudēm, to vidū zobu un redzes pārbaudēm, un skrīninga programmām; nodrošināt savlaicīgus ārstnieciskos un rehabilitācijas pasākumus, tostarp piekļuvi zālēm, ārstēšanai un palīglīdzekļiem, kā arī piekļuvi vakcinācijas programmām;

(b) nodrošināt mērķtiecīgus rehabilitācijas un habilitācijas pakalpojumus bērniem ar invaliditāti;

(c) īstenot pieejamas veselības veicināšanas un slimību profilakses programmas, kas paredzētas bērniem, kam vajadzīga palīdzība, un viņu ģimenēm, kā arī speciālistiem, kuri strādā ar bērniem.

VESELĪGS UZTURS

(9) Lai bērniem, kam vajadzīga palīdzība, garantētu efektīvu piekļuvi pietiekamam un veselīgam uzturam, arī izmantojot ES programmu skolu apgādei ar augļiem, dārzeņiem un pienu, dalībvalstis tiek mudinātas:

(a) atbalstīt veselīgu maltīšu pieejamību arī ārpus skolas dienām, tostarp sniedzot atbalstu natūrā vai finansiālu atbalstu;

(b) nodrošināt, ka uztura standarti agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes iestādēs un tālākās izglītības iestādēs atbilst konkrētām uztura vajadzībām;

(c) agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes iestādēs un izglītības iestādēs ierobežot tādu pārtikas produktu reklamēšanu un pieejamību, kas ir ar augstu tauku, sāls un cukura saturu;

(d) sniegt bērniem un ģimenēm pienācīgu informāciju par veselīgu uzturu bērniem.

PIENĀCIGS MĀJOKLIS

(10) Lai bērniem, kam vajadzīga palīdzība, garantētu efektīvu piekļuvi pienācīgam mājoklim, dalībvalstis tiek aicinātas:

(a) nodrošināt, ka bērni bezpajumtnieki un viņu ģimenes saņem pienācīgu izmitināšanu ārkārtas patvēruma vietās, tiek ātri pārcelti no šādām patvēruma vietām uz pastāvīgu mājokli un saņem attiecīgus sociālos un konsultāciju pakalpojumus;

(b) vajadzības gadījumā novērtēt un pārskatīt valsts, reģionālo un vietējo mājokļu politiku un veikt pasākumus, lai nodrošinātu, ka pienācīgi tiek ņemtas vērā to ģimeņu intereses, kurās ir bērni, kam vajadzīga palīdzība, un arī risināta enerģētiskās nabadzības problēma; šāds novērtējums un pārskatīšana būtu jāveic arī attiecībā uz sociālo mājokļu politiku un mājokļa pabalstiem;

(c) piešķirt prioritāti un nodrošināt savlaicīgu piekļuvi sociālajiem mājokļiem bērniem, kam vajadzīga palīdzība, un viņu ģimenēm;

(d) ņemot vērā bērna intereses, novērst bērnu ievietošanu aprūpes iestādēs; nodrošināt bērnu pāreju no aprūpes iestādes uz kvalitatīvu aprūpi dzīvesvietā vai ģimenē un atbalstīt viņu neatkarīgu dzīvi un sociālo integrāciju.

PĀRVALDĪBA UN ZIŅOŠANA

(11) Lai nodrošinātu pareizu pārvaldību, uzraudzību un ziņošanu, dalībvalstis tiek mudinātas:

Garantijas bērniem valstu koordinatori

(a) iecelt Garantijas bērniem valsts koordinatoru, kuram ir pietiekami līdzekļi un pilnvaras, kas ļauj efektīvi koordinēt un uzraudzīt šā ieteikuma īstenošanu;

Bērnu, kam vajadzīga palīdzība, apzināšana

(b) ņemot vērā visefektīvākos pasākumus, kas vērsti uz bērniem, kam vajadzīga palīdzība, un ņemot vērā valsts, reģionālās un vietējās organizācijas un apstākļus, iesaistīt attiecīgās ieinteresētās personas to bērnu apzināšanā, kuriem ir vajadzīga palīdzība, un to šķēršļu noteikšanā, ar kuriem viņi saskaras, piekļūstot pakalpojumiem, uz kuriem attiecas šis ieteikums, un to izmantošanā;

Valstu rīcības plāni

(c) sešu mēnešu laikā pēc šā ieteikuma pieņemšanas iesniegt Komisijai rīcības plānu, kā laikposmā līdz 2030. gadam īstenot šo ieteikumu, ņemot vērā valsts, reģionālos un vietējos apstākļus. Rīcības plānā jo īpaši būtu jāiekļauj:

i) bērnu, kam vajadzīga palīdzība, mērķkategorijas, kuras ir nepieciešams sasniegt ar atbilstošiem integrētiem pasākumiem;

ii) kvantitatīvie un kvalitatīvie mērķi, kas jāsasniedz attiecībā uz bērniem, kam vajadzīga palīdzība un kuriem jāsniedz atbalsts ar atbilstošiem pasākumiem, ņemot vērā reģionālās un vietējās atšķirības;

iii) pasākumi, kas plānoti vai veikti, īstenojot šo ieteikumu, arī reģionālā un vietējā līmenī, un nepieciešamie finanšu resursi un termiņi;

iv) citi pasākumi, kas plānoti vai veikti, lai risinātu bērnu sociālās atstumtības problēmu un pārtrauktu nelabvēlīgās situācijas apburto loku, kas turpinās no paaudzes paaudzē, jo īpaši pamatojoties uz 6. punktā paredzēto stimulējošo politikas satvaru;

v) valsts sistēma datu vākšanai saistībā ar šo ieteikumu, tā uzraudzībai un novērtēšanai, arī 12. punkta d) apakšpunktā minētās vienotās uzraudzības sistēmas izveidošanai;

Informēšana

(d) izstrādāt efektīvus informēšanas pasākumus, kas paredzēti bērniem, kam vajadzīga palīdzība, un viņu ģimenēm, jo īpaši reģionālā un vietējā līmenī, lai ar apmācītu mediatoru, ģimenes atbalsta dienestu, pilsoniskās sabiedrības un sociālās ekonomikas organizāciju starpniecību palielinātu informētību un veicinātu un atvieglotu šajā ieteikumā minēto pakalpojumu izmantošanu;

Ieinteresēto personu līdzdalība

(e) nodrošināt reģionālo, vietējo un citu attiecīgo iestāžu, bērnu un attiecīgo ieinteresēto personu, kas pārstāv pilsonisko sabiedrību, nevalstiskās organizācijas, izglītības iestādes un struktūras, kas atbildīgas par sociālās iekļaušanas un integrācijas, bērnu tiesību, iekļaujošas izglītības un nediskriminācijas veicināšanu, kā arī valstu līdztiesības iestāžu līdzdalību visā rīcības plāna sagatavošanas, īstenošanas, uzraudzības un izvērtēšanas procesā;

Ziņošana Komisijai

(f) reizi divos gados ziņot Komisijai par šā ieteikuma īstenošanas gaitu saskaņā ar valsts rīcības plānu.

ĪSTENOŠANA, UZRAUDZĪBA UN IZVĒRTĒŠANA

(12) Padome pauž gandarījumu par Komisijas ieceri:

(a) Eiropas pusgada kontekstā uzraudzīt progresu šā ieteikuma īstenošanā, tostarp tā rezultātus un ietekmi uz bērniem, kam vajadzīga palīdzība, un attiecīgā gadījumā ierosināt konkrētām dalībvalstīm adresētus ieteikumus;

(b) strādāt kopā ar dalībvalstīm, Garantijas bērniem valstu koordinatoriem un Sociālās aizsardzības komiteju, lai veicinātu savstarpēju mācīšanos, dalītos pieredzē, apmainītos ar labu praksi un sekotu līdzi darbībām, kas veiktas, reaģējot uz šo ieteikumu, kā izklāstīts attiecīgajos valstu rīcības plānos;

(c) pamatojoties uz dalībvalstu ziņojumiem, regulāri ziņot Sociālās aizsardzības komitejai par šā ieteikuma īstenošanas gaitu;

(d) strādāt kopā ar Sociālās aizsardzības komiteju, lai:

i) izveidotu vienotu uzraudzības sistēmu un izstrādātu saskaņotus kopējos kvantitatīvos un kvalitatīvos rezultātu rādītājus, kas palīdz novērtēt šā ieteikuma īstenošanu;

ii) nolūkā veicināt politikas veidošanu uzlabotu salīdzināmu datu pieejamību, tvērumu un atbilstību Savienības līmenī, tostarp par bērniem, kam vajadzīga palīdzība, un par viņu piekļuvi pakalpojumiem, kā arī par bērniem paredzēto pabalstu adekvātumu un tvērumu;

(e) pārskatītu šā ieteikuma īstenošanā gūtos panākumus un ne vēlāk kā piecus gadus pēc ieteikuma pieņemšanas ziņotu par to Padomei;

(f) stiprinātu izpratnes veicināšanas un komunikācijas centienus un palielinātu rezultātu un labas prakses piemēru izplatīšanu Savienības līmenī un starp dalībvalstīm un attiecīgajām ieinteresētajām personām.

Briselē,

Padomes vārdā –
priekšsēdētājs